ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

NĚKTERÉ NÁLEŽITOSTI A POVAHA ROZHODNUTÍ PREZIDENTA ČESKÉ REPUBLIKY

Plzeň 2020 Tomáš Pokorný

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	**Tomáš POKORNÝ**
Osobní číslo:	**R15M0234P**
Studijní program:	**M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor:	**Právo**
Téma práce:	**Některé náležitosti a povaha rozhodnutí prezidenta České republiky**
Zadávající katedra:	**Katedra ústavního a evropského práva**

Zásady pro vypracování

1) Pravomoci prezidenta republiky
2) Vymezení rozhodnutí prezidenta republiky.
3) Pojem ústavních zvyklostí ve vztahu k rozhodnutí prezidenta republiky.
4) Problematická rozhodnutí prezidenta republiky.
5) Shrnutí závěrů práce

Rozsah diplomové práce: **103**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- Komentář k Ústavě a listině Autor: Karel Klíma, vydavatelství: Aleš Čeněk, ISBN: 978-80-7380-140-3
- Teorie Práva, autor: Viktor Knapp, vydavatelství: C.H. Beck, ISBN: 8071790281
- Ústava České republiky. Zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář, autoři: Pavel Rychetský, Tomáš Langášek, Tomáš Herc a Petr Sláma, vydavatelství: Wolters Kluwer, ISBN: 978-80-7478-809-3.
- Encyklopedie ústavního práva, autoři: Karel Klíma a kolektiv, vydavatelství: ASPI a.s., ISBN: 978-80-7357-295-2

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Tomáš Pezl**
Fakulta právnická

Datum zadání diplomové práce: **27. března 2019**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2020**

Západočeská univerzita v Plzni
L.S.
Fakulta právnická

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 26. června 2019

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, Duben 2020

Tomáš Pokorný

Obsah

1. Pravomoci prezidenta republiky 3

I. Úřad Prezidenta republiky, jeho historie, vývoj a východiska vzniku hlavy státu v moderním pojetí 3

II. Historie a vývoj hlavy státu a pojetí dělby moci 4

III. Druhy Demokratických státních systému zastupitelská demokracie kontra prezidentská 7

Prezidentský systém 7

Parlamentní systém 8

IV. Pojem hlavy státu a vysvětlení pojmu prezident 9

Vymezení pojmu Prezident 10

V. Prezident České republiky, vývoj funkce, volba prezidenta a podmínky výkonu úřadu 11

Volba prezidenta 11

Podmínky volitelnosti 16

2. Vymezení Rozhodnutí prezidenta republiky 19

VI. Kontrasignace 19

Pravomoci nezávislé (Dle Článku 62 Ústavy) 20

Pravomoci závislé tzv. kontrasignované (Dle Článku 63 Ústavy) 21

VII. Způsoby výkonu prezidentského úřadu 27

VIII. Rozhodovací praxe Prezidentů ČR 28

Václav Havel 28

Václav Klaus 29

Miloš Zeman 30

3. Pojem Ústavní zvyklosti 36

4. Problematická rozhodnutí Prezidenta republiky 39

IX. Problematika jmenování soudců - Rozsudek NSS č.j. 4 Ans 9/2007-197 z 21.5.2008 40

Shrnutí 47

X. Nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 12/17-2 k otázce jmenování profesorů vysokých škol prezidentem republiky 48

Shrnutí 51

XI. Nález Ústavního soudu č. 285/2001 Sb. ze dne 20. června 2001 ve věci návrhu na vydání nálezu, že k platnosti rozhodnutí prezidenta republiky o jmenování guvernéra a viceguvernéra České národní banky se vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády 52

Shrnutí 54

XII. Problematický způsob výkonu úřadu Prezidenta republiky 55
XIII. Žaloba na Miloše Zemana pro Hrubé porušení Ústavy 55

5. Závěr- Shrnutí závěrů práce 62

Resumé 64

Použitá literatura 65
Články a jiné zdroje 66
Právní předpisy 70
Návrhy poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 70
Jiné 70
Judikatura 71

Poděkování

Za pomoc při tvorbě této práce bych rád poděkoval JUDr. Tomáš Pezlovi Ph.D., jehož odborný dohled, názory, vhled a zkušenosti mne dovedly až ke zdárnému vypracování této práce.

Úvod - Nastínění problematiky související s rozhodnutím prezidenta republiky

Rozhodnutí prezidenta republiky, jejich náležitosti, kontext, ve kterém jsou vydávána a jimi jednak vyvolané účinky, případně jiné následky a jimi vyvolané související situace, mají své místo v demokratickém systému České republiky již od okamžiku jejího vzniku.

Podobně je tomu v jiných státech (pokud v jejich ústavní pořádku je konstituována funkce prezidenta, který je nadán rozhodovací pravomocí). Ve své práci se zaměřuji již vydaná na rozhodnutí Prezidenta republiky, která mohou vyvolávat nebo i vyvolávají otázky

- o skutečné motivaci, která byla zdrojem jejich vydání,
- o věcné prospěšnosti rozhodnutí a rozhodovacího procesu tedy v podobě (ne)konání (nevydání rozhodnutí)
- o věcné prospěšnosti rozhodnutí samotných, či
- o dopadech nejednání prezidenta republiky, která mohla vyvolat pocit nedůvěry v justiční systém jako takový, či přímo k podrývání nezávislosti české justice.

Takto nastolená, společensky závažná témata, jsou neoddělitelně spojena s právní úpravou obsaženou v Ústavě, neboť pokud v ní obsažené úpravy nebylo, nebylo by ani jich. Některá z „prezidentských rozhodnutí“ byla i předmětem soudního přezkumu, což vnímám, alespoň v dosavadním vývoji našeho ústavního práva, za méně obvyklé. Pokud již k něčemu takovému došlo (soudnímu přezkumu „prezidentských rozhodnutí“), považuji to za projev skutečnosti, že problematika rozhodnutí Prezidenta republiky byla a je aktuálnější, než se původně mohlo zdát a současně usuzuji, že v budoucnu může být ještě aktuálnější. Právě tato aktuálnost a dosavadní projevy (dopady a osudy „prezidentských rozhodnutí“) mne vedla k tomu, abych se mou práci věnoval této problematice. Cílem mé práce je z vybraných hledisek, která považuji za významná (tedy alespoň částečně) osvětlit postup vydávání „prezidentských rozhodnutí“ a skutečnosti, které by jednak měly ovlivňovat takové rozhodování a jednak ty, které je fakticky ovlivňují.

Neopominutelným důvodem vzniku této práce jsou události minulých let, kdy došlo k intenzivní (a pokračující) společenské polarizaci, tj. rozdělování

společnosti, v jejímž důsledku může být prezident republiky vnímán jako jeden z ústavních činitelů, který svým jednáním (a tedy i rozhodovací činností, která je významným projevem výkonu jeho úřadu) může působit jak ke sjednocování, tak i k rozdělení společnosti, v závislosti na tom, jakým způsobem je tím kterým občanem hodnocen způsob výkonu prezidentského úřadu.

Rovněž mám v úmyslu se zaměřit a rozbor a analýzu „prezidentských rozhodnutí“ či jejich absence (nevydání) v důsledku nečinnosti, která mohla působit kontroverzním, či jinak méně obvyklým způsobem (ať co do věci, o které bylo rozhodováno, či co do formy) a část z nich byla v rámci soudního přezkumu shledána následně problematickými či nevyhovujícími.

1. Pravomoci prezidenta republiky

Pro řádné vymezení termínu pravomoci je nutné nejprve provést stručné vymezení prezidenta republiky, jeho historii, vývoj, a druhy demokratických právních systémů.

I. Úřad Prezidenta republiky, jeho historie, vývoj a východiska vzniku hlavy státu v moderním pojetí

Prezident je označován jako hlava státu jak v Ústavě (čl. 54 odst. 1), tak v četné literatuře. Jako příklad lze uvést Komentář k Ústavě a listině, kde postavení prezidenta republiky popisuje tím způsobem, *že Prezident je sic v Ústavě označován za hlavu státu, tudíž nejvyšší orgán ve státě, zatímco nejvyšším orgánem moci výkonné je označena vláda.*[1]. V učebnici Ústavního práva a státovědy od Václava Pavlíčka a kolektivu nalezneme kapitolu o prezidentu republiky s tou zvláštností, že první část kapitoly zabývající se problematikou Prezidenta republiky je označena jako *„hlava státu“*, ovšem dále je analyzováno, je-li termín „hlava státu“ na místě.[2]V tomto pojmenování („hlava státu“) termínu můžeme krom úmyslu zákonodárce spatřovat vyjádření funkce, kterou má prezident republiky plnit a nalezneme i názor autorů na[3] základní definiční znaky, které má v rámci ústavního systému prezident splňovat. Tím hlavním postulát, dle kterého má být prezident stabilizačním činitelem v ústavním systému a jeho postavení nemá být ovlivňováno aktuálním politickým nátlakem.[4]

Pravomoci Prezidenta republiky jsou značně širší, než jen reprezentativní, jak tomu je v některých státech, ve kterých prezident, či jiná hlava státu (kterou lze stavit na roveň Prezidentu ČR) plní pouze reprezentativní funkce. Nelze proto opomenout historii a vývoj úřadu prezidenta republiky.

[1] KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3. str. 434

[2] PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5. str. 264

[3] PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5. str. 264-280

[4] PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5. str. 264-280

II. Historie a vývoj hlavy státu a pojetí dělby moci

Původ funkce prezidenta republiky vnímáme jako přirozený nástup hlavy státu od původních panovníků tzv. „z boží vůle“ (případně takto povolaných volbou povolanými autoritami) tak jak to bylo historicky společenským zvykem. Panovník z boží vůle byl ve formách absolutistických vlád vnímán jako nezpochybnitelný panovník (absolutní autorita), který disponoval širokými pravomocemi a nikdo mu nestál protiváhou (přesněji do doby prvých omezení – např. Magna charta libertatum z r. 1215).

Vývojem k osvícenskému absolutismu v 18. dochází k částečnému okleštění pravomocí do té doby neomezeného panovníka, který nebyl nikým omezován. Dochází kupříkladu k omezení panovníka v uvalování daní, či k vývoji nezávislého soudnictví, což předznamenává konec feudálního modelu vlády, který začíná ztrácet na udržitelnosti a dochází k vývoji nových systémů vlády.

Velmi významnou událostí je v tomto ohledu Velká francouzská revoluce (r. 1789), jejímž následkem je formulace myšlenky moderních republik, jejichž podstatnou součástí je účast občanů na moci veřejné, rozšíření sociální politiky států, základní občanská práva a jako podstatná se ukázala nemožnost opětovného nastolení absolutistického režimu po státoprávního uspořádání z monarchie na republiku.

Důležitým je pro vývoj moderních státu, jeho pojetí, způsob práce a způsob ustavení a formulace postavení hlavy státu, je vznik USA. Po přijetí Deklarace nezávislosti Spojených států amerických ze 4. 7. 1776, byla přijata tzv. První ústava“ - Články Konfederace a trvalé unie (Articles of Confederation and Perpetual Union – formálně ratifikována v r. 1781) a navazující Ústava USA potvrzená 13. září 1788. Tak došlo k prvnímu jmenování hlavy státu s označením prezident.

Dochází zde k aplikaci a počátkům respektování pojmu „suverenita lidu“, tak jak je definován osvícenskými filozofy. Tento termín a jeho uplatňování je klíčové v rámci moderních demokratických systémů, jeho aplikaci můžeme mimo jiné nalézt i v Ústavě ČR, konkrétně v Článku 2 odst. 1: *Lid je zdrojem veškeré státní moci, vykonává jí prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a*

soudní…[5] Odkaz na suverenitu lidu, je jedním ze základních pilířů, na kterých stojí a měly by stát moderní státy, které se označují za demokratické. Vláda na základě vůle lidu a pro zajišťování jejich potřeb je nezbytným požadavkem kladeným na moderní stát.

V dnešní době se může zdát tento prvek v rámci státní moci obtížný k nalezení, ale i v těchto méně zřejmých případech zde je přítomen. V moderním demokratickém systému zastupitelského typu svou vůli vyjadřujeme ve volbách (výkonem aktivního a pasivního volebního práva).

Protiváhou těmto republikám stojí v moderním pojetí tzv. „konstituční monarchie“ které lze považovat za určitý kompromis mezi republikou a absolutistickou monarchií. Klíčovým je záměr omezení absolutní moci panovníka prostřednictvím Ústavy, v rámci které dochází k dělbě moci ve státě mezi jednotlivé dílčí moci, které na základě teorie dělby moci můžeme následně rozdělit na tři základní typy tj. moc výkonnou, zákonodárnou a soudní, toto dělení není typické pouze pro konstituční monarchie, ale i pro demokratické státy.

Jedním z argumentů pro zachování monarchistické formy vlády je symbolika panovníka a jeho role v rámci státu společně s kontinuitou právního systému a státního zřízení tj. tradice, kterou s sebou hlava státu nese. V případě výjimečných událostí je osoba panovníka z hlediska tradičnosti silnější, než prezident, který se mění jednou v úseku volebních období, tj. příliš často na to, aby se na něj bylo možno upnout jako na reprezentanta státu, svého druhu symbol a ikonu, kolem které se v ideálním případě srotí celý národ v případě tíživé situace jakým je například válečný stav.

I přes tyto odlišnosti mezi jednotlivými systémy státního zřízení můžeme konstatovat, že institut hlavy státu je nedílnou součástí v rámci moderních pojetí státního zřízení a v rámci rozličných systémů tato hlava státu plní s různou intenzitou funkci jak reprezentativní, tak do určité míry výkonnou. Míru intenzity výkonné funkce určuje jednak šíře pravomocí, které jsou hlavě státu svěřeny a jednak síla osobnosti, která úřad vykonává, jak se dozvíme dále. [6]

[5] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 2

[6] MONTESQUIEU, Charles Louis de Secondat. O duchu zákonů. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. Knihovna společenských věd. ISBN 80-864-7330-9. str. 99-100

Správa státu v tom nejširším slova smyslu (nikoliv z pohledu správa správního – zde lze chápat jako ovládání státu) je provázena dělbou moci, která je jedním z prvků, které se sice vyvíjely od starověku, ovšem v jejich rozpracované a relativně moderní podobě je nacházíme až v myšlenkách a dílech, která přinesl Charles Louis Montesquieu (1689-1755) v podobě moci zákonodárné, výkonné a soudní.

Způsob takového rozdělení je jedním z elementárních pilířů, na kterých stojí dělba a vyváženost moderních států, tak aby nedocházelo k nepřiměřenému posílení jedné ze složek moci na úkor mocí ostatních. Tento systém je v četné literatuře označován jako systém brzd a vyvážení.[7]

Aplikaci toho principu dělby moci v rámci českého právního řádu nalezneme už v samotné Ústavě ČR v hlavě první, označené „Základní ustanovení", v Čl. 2 odst. 1 že: „*Lid je zdrojem veškeré státní moci, vykonává jí prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní…"*[8]. Samotná ústava je následně rozdělena do jednotlivých hlav shodně s pořadím, jak jsou vyjmenovány v Čl. 2 Ústavy ČR. Hlava Druhá tedy zahrnuje moc zákonodárnou, Hlava třetí moc výkonnou a Hlava čtvrtá moc soudní.

V rámci tohoto spatřujeme prezidenta s jeho pravomocemi, tak jak jsou vymezeny v rámci Ústavy jako významný prvek v rámci systému „brzd a vyvážení". Prezident disponuje nástroji, které jsou určeny k zamezení protiprávního stavu ze strany ostatních mocí, ale i on je kontrolován představiteli ostatních mocí, tak aby pokud možno v rámci Ústavního pořádku nedocházelo ke vzniku protiprávních stavů, což jak víme je ideální případ, kterému se snažíme přiblížit, ale vzhledem k délce existence moderní České ústavnosti se některá tato pravidla teprve vymezují a hranice mezi Ústavní konformitou a non-konformitou je někdy velmi nezřetelná a prostřednictvím sporů teprve dochází k vymezení konkrétních aplikačních pravidel Ústavy a souvisejících předpisů.

Primárně se budu zabývat mocí výkonnou. V jejím čele totiž stojí prezident republiky. Jehož rozhodnutími a jejich náležitostmi se v rámci této práce budu zabývat. Vzhledem k šíři pravomocí, kterými disponuje, je nezbytné provést

[7] KLÍMA, Karel. Státověda. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-296-7. str. 374

[8] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky Čl. 2

stručný exkurz a rozbor kontrolních pravomocí, jak v rámci moci výkonné, tak v rámci moci soudní.

III. Druhy Demokratických státních systému zastupitelská demokracie kontra prezidentská

Vývoj Parlamentarismu, teorie suverenity lidu a současně vznik a vývoj USA přinesl v zásadě dvě typové formy vlády republiky: prezidentskou a parlamentní. Tyto dvě formy jsou vnímány jako tradiční a mimo ně zde vývojem tzv. nových demokracií (mezi které počítáme Polsko, Slovensko a možná Českou republiku) vzniká i kategorie smíšené formy vlády. Je nutné podotknout, že vzhledem ke specifičnosti vývoje jednotlivých států je zde značně roztříštěna forma jednotlivých státu, která je neopakovatelná a značně specifická pro daný systém ve kterém došlo k jejímu vzniku a uplatňování.

Prezidentský systém

V rámci prezidentské moci vidíme zřetelné oddělení zákonodárné a výkonné moci, zákony jsou vydávány parlamentem a zemi řídí a spravuje prezident se svými podřízenými ministry. Prezident stojí v čele vlády, zvláštností zde je, že vláda obvykle není chápána jako kolektivní ústavní orgán, naopak ministři tvoří kolektivní poradní orgán prezidenta, tzv. kabinet. V prezidentském systému je obvyklým způsobem volby prezidenta přímá volba, která zde klade důraz na individualitu výkonné moci prezidenta.

Ministry prezident jmenuje dle svého vlastního uvážení, a jím jmenovaní ministři nepotřebují, aby jim byla vyslovena důvěra ze strany parlamenty, či jiného obdobného zákonodárného orgánu. Prezident obvykle disponuje tzv. suspenzivním vetem, které mu umožňuje vyjádřit nesouhlas s daným právním předpisem. Nicméně toto veto není vetem absolutním a nevylučuje budoucí projednání a konečné schválení takového zákona, suspenzivní veto ztrácí platnost v případě splnění podmínky- v případě ČR je tato podmínka stanovena přehlasováním veta nadpoloviční většinou poslanců Poslanecké sněmovny ČR.[9] Důsledně je proveden

[9] KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7. str. 162-166

princip dělby moci (zákonodárná, výkonná a soudní), který je zde založen na principu tzv. brzd a vyvážení.[10]

Charakteristickým rysem je dále skutečnost, že legitimitu svého mandátu v rámci roviny suverenity lidu v tomto systému získává zákonodárná i výkonná moc přímou volbou, tudíž právě od lidu. Výkonné moci v tomto systému vlády dominuje prezident. Soudci jsou tradičně jmenováni prezidentem se souhlasem horní komory parlamentu. Dalším z významných znaků je skutečnost, že zde neexistuje odpovědnost výkonné moci za uskutečňování státní politiky. Není zde vyslovení důvěry vládě a není zde ani možné odvolání pro porušení zákona.

Princip brzd a vyvážení se v tomto systému projevuje v několika ohledech a směrech. Podstatným je zde suspenzivní veto prezidente vůči zákonodárné moci, Senát také může odmítat prezidentovi jmenování nejvyšších funkcionářů a např. v případě USA dochází ze strany senátu k ratifikaci mezinárodních smluv, které uzavírá prezident a ze strany soudů dochází ke kontrole ústavnosti aktů prezidenta.[11][12]

Parlamentní systém

Podstatou formy vlády realizované v rámci parlamentního systému je skutečnost politického boje, na základě kterého dochází k formování vlády, která má následně politickou odpovědnost vůči svým voličům. Vláda je v tomto systému oficiálně jmenována hlavou státu – prezidentem, který jmenuje předsedu vlády, který disponuje důvěrou parlamentu, což má následně jmenovaný kabinet povinnost prokázat s tím, že předstoupí před parlament, který takto nově jmenované vládě musí vyslovit důvěru a tím její vládnutí legitimizovat.[13]

Parlament má rozhodující roli v parlamentním způsobu vlády, v čele výkonné moci stojí vláda a soudní moc je jak od zákonodárné moci, tak od moci výkonné systémově oddělena. Prezident jako hlava státu stojí mimo tyto tři

[10] KLÍMA, Karel. Encyklopedie ústavního práva. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-295-2 str. 34

[11] KLÍMA, Karel. Státověda. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-296-7. str. 190-192

[12] KLÍMA, Karel. Encyklopedie ústavního práva. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-295-2 str. 226

[13] PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-053-6. str. 861-869

standartní pilíře moci. Jak bude vysvětleno a zároveň vzhledem ke skutečnosti, že Česká republika je parlamentní či zastupitelskou demokracií neplní v této prezident pouze reprezentativní funkci, ale disponuje i řadou funkcí které uplatňuje v rámci vnitřních ústavních vztahů v rámci státu. Tyto pravomoci budou zevrubněji rozebrány v další části této práce zabývající se výkladem a rozborem pravomocí prezidenta republiky. Na rozdíl od prezidentského systému je vhodné konstatovat, že role prezidenta v rámci parlamentního systému by neměla být konkurenční, ale funkčně stabilizující a apolitická. [14][15]

IV. Pojem hlavy státu a vysvětlení pojmu prezident

Pojem hlavy státu a potažmo Prezident jako forma vykonávání hlavy státu se vyvinul z feudálního monarchy. Tato koncepce však s časem ztrácí na důležitosti a legitimitě – již není trendem panovník, který by byl lidu dán z boží moci a měl by být tím vševědoucím, který je pánem nad životem a smrtí. Plynutím času a následkem revolučních formulací dělby moci v anglické revoluci (1642-1651), uplatněním teorie suverenity lidu a rovnosti občanů ve Francouzské revoluci a ustanovením prezidenta George Washingtona v čele Spojených státu Amerických, vznikla republikánská teorie státního zřízení, v jejímž čele stojí představitel moci, který je demokraticky ustanoven do funkce.[16]

Hlava státu je důležitým orgánem, který má své místo v každém státoprávním celku (v každém státě). Ve většině případů je individuálně reprezentována prezidentem u demokratického systému, či monarchou (králem, knížetem, císařem, šáhem apod.) v případě formy monarchistické vlády.[17][18]

Tato hlava státu není pouze orgánem státu. Do určité míry, v některých případech více a v jiným méně, je symbolem státu, tuto skutečnost dokládá kupříkladu japonská ústava z roku 1946, v níž je v článku 1 císař výslovně označen

[14]KLÍMA, Karel. Státověda. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-296-7. str. 188-193

[15] KLÍMA, Karel. Encyklopedie ústavního práva. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-295-2 str. 223-226

[16] KLÍMA, Karel. Encyklopedie ústavního práva. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-295-2 str. 247-250

[17]KLÍMA, Karel. Státověda. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-296-7. str. 188-193

[18] KLÍMA, Karel. Encyklopedie ústavního práva. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-295-2 str 57-58

za symbol státu a jednoty národa.[19]Tato symboličnost hlavy státu se v negativním světle odráží i v případech, kdy je následkem této skutečnosti hlava státu cílem nežádoucí pozornosti kupříkladu v případech, kdy je nikoliv jako nesouhlas přímo s výkonem úřadu hlavy státu, ale jako útok na symbol moci, uskutečněn útok cílený k fyzické likvidaci hlavy státu. Příkladem v moderní historii může být například plánovaný útok (r. 2009) na španělského krále Juana Carlose I. ze strany baskické separatistické organizace ETA, či dokonaný atentát na prezidenta USA Johna F. Kennedyho (22. listopadu 1963) nebo pokus atentátu na prezidenta USA Ronalda Reagana (30. března 1981).

Vymezení pojmu Prezident

Prezident je hlavou státu, která je typická v republikánském způsobu vlády. Dynastický způsob přechodu vzniku a zániku funkce (typický pro dědičné monarchie) je v případě prezidenta vyloučen, vzhledem ke konotacím způsobu výkonu a délce trvání funkce prezidenta. Prezidentem se může stát kterýkoliv občan, který splňuje podmínky, které pro uplatnění aktivního volebního práva stanoví ústava daného státu.

Prezident je volen na předem určený, specifický časový úsek- tj. mandát. Formu a způsob volby stanoví zákon daného státu; volba se uskutečňuje přímou (občané – registrovaní voliči volí konkrétního kandidáta přímo) či nepřímou formou (např. formou volby volitelů nebo např. zákonodárným sborem či sbory, jako tomu bylo v minulosti v ČR). Prezident může být, na rozdíl od monarchů, funkcí s ústavně stanovenou odpovědností, tj. že v případě závažného porušování zájmů státu může být za svá provinění trestán, zbaven funkce, či stižen kombinací obého. Postavení prezidenta v rámci systému státního zřízení se liší v návaznosti na formu demokratického státního zřízení, ve které je tato funkce vykonávána.[20]

[19] English translation of the text of the Constitution of 1946 In:HeinOnline.World of Constitutions online [online]. Government Printing Bureau. 1947. Dostupné také z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.cow/zzjp0002&i=1>

[20] KLÍMA, Karel. Státověda. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-296-7. str. 188-193

V. Prezident České republiky, vývoj funkce, volba prezidenta a podmínky výkonu úřadu

Pro zpracovávané téma je nezbytné pochopení podmínek, které musí případný kandidát na prezidentskou funkci splňovat pro řádnou volbu prezidentem republiky, způsob konání voleb a vymezení pravomocí, kterými je řádně zvolený kandidát, který se stal Prezidentem ČR nadán (které jsou mu svěřeny a které je oprávněn vykonávat, případně nevyužívat).

Volba prezidenta

S účinností od 1.6.2013 je dle Ústavy[21] v České republice uplatňován způsob přímé volby prezidenta. Přímá volba však není původním způsobem, kterým byl volen prezident v rámci České republiky, do roku 2012, a pokud budeme vycházet ze sui generis kontinuity ve vztahu k Československu vzniklému r. 1918, nebylo takové přímá volba ani před vznikem ČR.

Téma přímé volby bylo v rámci České společnosti tématem, které významně rozdělovalo tuzemskou společnost a ve svém výsledku se i promítlo do volebních programů a předvolebních slibů politických stran a uskupení, napříč celým politickým spektrem ČR. Rozporuplnost pohledu na toto téma dokládají mj. četné návrhy ze strany poslanců z rozličných politických stran, které v první dekádě po roce 2000 byly v této věci podávány. Téma přímé prezidentské volby se stalo jedním z rozhodujících faktorů, které hrály roli ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu české republiky v roce 2010.

Do roku 2008 byla volba prezidenta realizována tzv. nepřímo a konala se na společné schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu české republiky a Senátu Parlamentu české republiky dvoukolovým volebním systémem. V prvém kole byl prezident zvolen za předpokladu, že získal nadpoloviční většinou hlasů všech poslanců a senátorů. V případě, že nadpoloviční většiny hlasů všech poslanců a senátorů nebylo dosaženo, konalo se do čtrnácti dnů od prvního kola volby, volební kolo druhé, do kterého postoupil kandidát s nejvyšším počtem získaných hlasů v Poslanecké sněmovně Parlamentu české republiky a kandidát s nejvyšším počtem hlasů získaných hlasů v Senátu Parlamentu české republiky. Pokud bylo více

[21] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

kandidátů, kteří získali stejný nejvyšší počet hlasů, postoupili všichni takoví, kteří takový shodný počet hlasů obdrželi.

V druhém kole mohl být zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců i senátorů. Pokud ani ve druhém kole nedošlo ke zvolení prezidenta, bylo ve lhůtě čtrnácti dní se realizováno třetí kolo, v rámci kterého byli voleni kandidáti z druhého kola a prezidentem byl zvolen ten, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců a senátorů, v případě, že ke zvolení prezidenta nedošlo ani ve třetím kole, konaly by se nové všeobecné volby.

Taková situace však nikdy v rámci ČR nenastala. V Ústavě, ani jiných s volbou souvisejících předpisech nebyl stanoven procedurální postup, který by určoval, zda-li má být daná volba realizována veřejně, či tajně. Prezidentská volba tak byla realizována tajně s výjimkou v roce 2008, kdy byla realizována veřejně.[2223]

Téma přímé volby Prezidenta ČR bylo všeobecně vnímáno jako velmi aktuální a významné, byť rozporuplné. Dle mého názoru se nezanedbatelnou měrou na „všeobecnosti“ tohoto tématu podílela skutečnost, že problematika, co do vnější podoby (jak se jevila voličům a veřejnosti) byla jednoduchá a snadno pochopitelná: redukovala se na otázku, zda prezident bude volen poslanci a senátoru na straně jedné nebo bude dána možnost volby všem voličům ve všeobecných a rovných volbách. Téma způsobu volby tak bylo předmětem opakovaných diskusí o jeho výhodách a nevýhodách, a rozporuplnost otázky (chápání a způsob uchopení způsobu řešení problému) potvrzují četné návrhy ze strany zákonodárců[2425], ve věci podané. Rozhodným se v této věci stal vládní návrh koalice ODS, TOP 09 a VV. Tyto strany se ke změně Ústavy, která měla zaručit přímou volbu prezidenta ČR, zavázaly v Programovém prohlášení Vlády. V prohlášení ještě nebyl jasně definován model volebního systému, který měl být pro přímou volbu uplatňován. První variantou byl jednokolový volební model, ve kterém se vítězem stává

[22] SLÁDEČEK, Vladimír. Ústava České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9.

[23] KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.

[24] Poslanecký návrh 1109/0: Návrh, kterým se mění Ústava České republiky. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2001. Dostupné také z: https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=1109&ct1=0

[25] Poslanecký návrh 95/0: Návrh kterým se mění ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2002. Dostupné také z: https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=95&CT1=0

kandidát, který získá nejvyšší počet platných hlasů. Druhou byl dvoukolový systém založený na většinové podpoře, tj. pokud by v prvním kole některý kandidát získal nadpoloviční většinu hlasů, stal by se prezidentem v případě, že by nedošlo ke zvolení v prvním kole, postoupí do druhého kola volby dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů, pokud více kandidátů získalo nejvyšší, nebo druhý nejvyšší počet hlasů postoupili by všichni takoví kandidáti. Třetí varianta obsahovala dvoukolový systém, který však stanovil podmínku postupu do druhého kola získáním alespoň 12.5% platných hlasů jednotlivých kandidátů. Pokud by této hranice nedosáhl ani jeden z kandidátů, postupovali by dva nejúspěšnější kandidáti z prvního kola.[26]

Úspěšnou se nakonec stala varianta druhá, tj. dvoukolový volební systém, kterého bylo do dnešního dne užito ve dvou přímých volbách prezidenta (v obou dvou případech (2013 a 2018) zvolen úřadující prezident ČR Miloš Zeman. Ústavní zákon, který zavádí přímou volbu prezidenta byl tehdejším prezidentem podepsán 17.2.2012 a vládou předložená změna ústavy se stala účinnou k 1.10.2012[27]

V důvodových zprávách a médiích je ze strany autorů opakovaně uváděno, že postavení prezidenta se touto změnou zákona nemění, že dochází pouze ke změně Ústavy, která mění způsob volby a tím nedochází k dotčení pravomocí a postavení prezidenta. S tímto tvrzením nelze s odstupem času a s přihlédnutím ke způsobu výkonu prezidentské funkce, který nastal po změně tohoto ústavního zákona, souhlasit.

V zastupitelské demokracii je typický znak svrchovanosti lidu realizován prostřednictvím volených zástupců. Tento prvek byl do roku 2012 realizován v rámci nepřímých prezidentských voleb tím, že prostřednictvím volených zástupců byl volen Prezident ČR. Zpětně je pak možné konstatovat, že ve srovnání s přímým uplatňováním demokracie je síla mandátu, která je spojována s prezidentem přímo voleným občany, tedy mandát je odvozován od občanů (voličů) přímo, společností považován za značně silnější, i když nedošlo k úpravě pravomocí prezidenta jako takového. Jak vysvětlení se nabízí fakt, že prezident je k výkonu funkce povolán přímo voliči, kteří volbou vyjadřují svou okamžitou vůli volby, kdežto volba prostřednictvím volených zástupců, byť i ti byli voleni přímo voliči, nemusí

[26]Sdělení Vlády k zavedení přímé volby prezidenta, Úřad Vlády ČR, 2010. Dostupné také z: https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/prima-volba-prezidenta--78534

[27]Ústavní zákon č. 71/2012 ve znění účinném od 8.3.2013

vyjadřovat vůli voličů, v důsledku změn v postoji volených poslanců a senátorů, které uplynuly mezi okamžikem jejich volby a okamžikem volby hlavy státu.

Přímý výkon práva v rámci volby může společnost vést k silnějšímu vnímání daného úřadů a to může vést ke zvýšení vnímání společenské důležitosti úřadu jako takového.

Vývoj důležitosti prezidentského mandátu můžeme spatřovat již v procesu, který vedl k zavedení přímé volby prezidenta. Tento prvek přímé demokracie byl do Českého ústavního systému zaveden v přímé návaznosti na konání referenda, které rozhodlo o zavedení přímé volby prezidenta. Prvků přímé demokracie je přímý výkon práva svrchovanosti státu prostřednictvím volení zástupců, kteří budou v rámci politického boje reprezentovat zájmy občana, ať už se jedná o výkon samosprávy, zákonodárné činnosti, či v tomto případě výkon funkce hlavy státu.

Ač by bylo možné očekávat, že se přímo volený prezident bude těšit vyšší důvěře veřejnosti, od doby, kdy došlo ke změně volebního systému a z něj vyplývajícím volbám, nastal opak. V období před rokem 2012 tj. před zavedením přímé volby, se pravidelně podpora prezidentu republiky pohybovala kolem hodnoty 70%, s tím, že v návaznosti na konkrétní situace docházelo v některých situacích k poklesu důvěry v hlavu státu, ale v celkovém souhrnu se tyto údaje obvykle pohybovaly kolem hranice zmíněných 70%. Data o důvěře v úřadujícího prezidenta po změně volebního systému z dlouhodobého hlediska signalizují pokles důvěry v prezidenta republiky. Ukazatel se, ať už v současném volebním období, či v předchozím, pohybuje stabilně na úrovni 50% obyvatel, kteří jsou spokojeni s výkonem prezidentského úřadu.[28]

Tyto statistické údaje vypovídají o jisté problematičnosti důsledků přímé volby. Na jedné straně úřad prezidenta občané České republiky vnímají tak, že zaručuje osobě, která úřad vykonává, dává do určité „občanský mandát“ legitimity a důvěryhodnosti (přímou volbou), která má potenciál sjednocovat národ. Úřad prezidenta jako hlavy státu a symbolu národa je významnou částí veřejnosti veřejností respektován. Váha úřadu je tak, bez dalšího, vnímána právě s ohledem na hodnoty, které představuje. Na straně druhé přímá volba a následné působení prezidenta republiky, který svým konáním nepovede ke sjednocování, ale naopak rozdělování společnosti, může způsobit pokles důvěry mezi občany, neboť kriticky,

[28] *Volby.cz* [online]. [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.volby.cz/

na základě vlastních názorů a úsudků, hodnotí, že prezident nevykonává funkci se zohledněním hodnot, které představuje. Jako příklad lze uvést opakované, rezervovaně řečeno ne vždy případná a někdy i ne zcela spisovaná, vyjádření a hodnocení, více či méně konkrétně vymezených částí občanské veřejnosti, ze strany úřadujícího Prezidenta ČR, pana Miloše Zemana. Ta způsobila, pokles jeho důvěryhodnosti na hodnotu kolem 50%. S ohledem na volební výsledek posledních prezidentských voleb, kdy ve druhém kole pro Miloše Zemana hlasovalo 51,36% oprávněných voličů a pro Jiřího Drahoše 48,63% voličů[29]. Tato hodnocení lze přičítat i volebnímu výsledku, polarizaci společnosti a názorům prezidenta republiky, které jsou částí národa přijímány pozitivně a naopak druhou částí národa striktně odmítány.[30][31]

Odraz této skutečnosti můžeme také spatřovat ve volební účasti v prezidentských volbách, která ve srovnání s jinými volbami přesahuje průměr účasti u voleb. Pro porovnání: průměrná volební účast v posledních volbách prezidenta republiky tj. volbách v roce 2018 byla v prvním kole 61,92% a ve druhém kole 66,60% ve srovnání s posledními volbami do Senátu ČR, kde volební účast v prvním kole byla 42,26% a ve druhém dokonce pouhých 16,49% či s komunálními volbami u kterých volební účast činila 47,34%.[32] Z této účasti u voleb můžeme vyvodit důležitost, se kterou je vnímána volba zástupce veřejnosti, jakým je Prezident republiky. Dále je zde argument, podle kterého dle vnímání široké veřejnosti nese vyšší sílu mandát přímo voleného prezidenta, tj. prezidenta pro kterého přímo hlasovali voliči, tj. přímo projevili svou náklonnost konkrétnímu kandidátovi ve srovnání s volbou, která probíhala prostřednictvím Poslanců a Senátorů a ve které dochází k projevování zákulisního soupeření a zákulisní hře, která bývá také označována jako „politická korupce“ tj. politická korupce v rámci které nedochází k uplácení finančními prostředky ale ústupky ve formě hlasování,

[29] *Volby.cz* [online]. [cit. 2020-04-13]. Dostupné z: https://volby.cz/pls/prez2018/pe2?xjazyk=CZ

[30] *CVVM: Zeman stále rozděluje společnost. Více než polovina Čechů považuje jeho chování za nedůstojné* [online]. 2019 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pruzkum-mineni-cvvm-milos-zeman-prezident-hodnoceni-vykonu-funkce_1902051729_pla

[31] *Politologové: Zeman rozděluje společnost, protesty využije ve svůj prospěch* [online]. 2014 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/politologove-zeman-rozdeluje-spolecnost-protesty-vyuzije-ve-svuj-prospech-201411.html

[32] *Volby.cz* [online]. [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.volby.cz/

např. výměnou za hlasování pro konkrétního prezidentského kandidáta je dán do budoucna příslib hlasování ve věci, která je klíčová pro druhý subjekt.

Je důležité neopomenout, že v obou případech je zde dodržen princip suverenity lidu a to tím způsobem, že v obou případech je původním zdrojem moci lid. Senátory a Poslance, kteří následně provádí volbu prezidenta, také volili občané České republiky a tito následně provádí volbu prezidenta. Sic je nemístné označovat širokou veřejnost za neznalou volebního systému, ale mnozí s nedůvěrou v minulosti hleděli na průběh volby realizovaný prostřednictvím zákonodárců a cítili se nespokojení s jejími výsledky a následně nebyli schopni se ztotožnit se zvoleným Prezidentem jako svým zástupcem.

Jedním z východisek, které svědčily pro zavedení přímé volby, byla skutečnost intenzivnější participace ze strany široké veřejnosti, která vzhledem ke vztahu, který má vůči prezidentu republiky, kdy tento je hlavou státu a měl by reprezentovat celou společnost na základě přímého konsensu, nikoliv prostřednictvím zprostředkované vůle ze strany zákonodárců.

Závěr o zvýšení (posílení) důležitosti mandátu prezidenta je tedy vzhledem ke všem zmíněným faktorům problematický, a je tedy otázkou, jestli posílení role prezidenta v rámci Českého ústavního systému pramení pouze ze silné osobnosti úřadujícího prezidenta, či a pokud tak do jaké míry toto pramení ze změny volebního systému, který propůjčuje prezidentu větší legitimitu při výkonu funkce.[33]

Podmínky volitelnosti

Osoba prezidenta, jak již bylo zmíněno výše, je hlavou státu a jedním z jejích důležitých rolí je reprezentace státu navenek. Tento pozůstatek z monarchistického období je pro občanskou společnost důležitý, v případech ohrožení státu se kolem panovníka historicky společnost semkla a pomyslně k tomuto vzhlížela pro podporu, do určité míry tento prvek v občanské společnosti můžeme u silných společenských osobností pozorovat i v rámci společenského vývoje dvacátého století. Ať už se bude jednat spojenecké vůdce mocností v rámci druhé světové války, či prezidenty mocností v průběhu tzv. studené války, jsou

[33] NĚMEC, J., KUTA, M. Vliv zavedení přímé volby prezidenta na politický systém [online]. Studie 1.201. Praha: Parlamentní Institut, Kancelář Poslanecké sněmovny, Parlament České republiky, 2009. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=58574>

hlavy států ikonami, které do určité míry navenek reprezentují to, s čím si daný stát spojíme, a proto je podmínkám volitelnosti přikládána velká váha, stejně jako celému prezidentskému úřadu v rámci celého systému práva a nauce o státu.

V rámci Ústavy jsou podmínky volitelnosti definovány v Článku 57, *Prezidentem republiky může být zvolen občan, který je volitelný do Senátu.*[34] V druhém odstavci následně nalezneme podmínku opakované volitelnosti s tím, že prezidentem nemůže být nikdo zvolen víc než dvakrát za sebou.

Nejdříve ze všeho, je nutné formulovat podmínku, která ani v Ústavě není zmíněna, ale je předpokladem řádného výkonu všech práv, tj. podmínka plné a neomezené svéprávnosti. Lze si jen obtížně představit, že osoba s omezenou svéprávností by se ucházela o úřad prezidenta republiky, vzhledem ke skutečnosti náročnosti výkonu úřadu jako takového a okolnostem, za kterých obvykle dochází k omezení svéprávnosti, zejména z důvodu nedostatečného rozumového vývoje, ztráty či úbytku rozumových schopností, duševních poruch či jiných zdravotních omezení (např. vegetativní stav).

Druhým požadavkem, o kterém se ústava již zmiňuje je podmínka věku kandidáta, tato je zmíněna formou odkazu tj. že volitelným jako prezidentem je ten, kdo je volitelný do senátu K podmínce věku je nutné uvést, že podmínku volitelnosti do Senátu, na kterou je odkazováno v tomto článku nalezneme v Článku 19, odst. 2 a je jí 40 let. Důvodů pro zavedení této věkové hranice je více.[35] Jako první z nich je třeba uvést, že pro výkon úřadu prezidenta republiky je potřeba určitá životní zkušenost, která se předpokládá shodně u senátorů i ostatních vyšších ústavních činitelů.

Podmínka věku se historicky u prezidentského úřadu vyvíjela, mezi lety 1920-1960 byl minimální věk stanoven na 35 let. Mezi lety 1960-1992 byl tento věk stanoven na 21 let (volitelnost podmíněna podmínky volitelnosti do Československého federálního shromáždění).

Poslední podmínkou volitelnosti je omezení opakování volby nejvýše dvakrát po sobě. Jedná se o omezení, které má zamezit zneužití moc dlouhodobým opakovaným výkonem funkce tou samou osobou, účelnost tohoto omezení není

[34] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 57

[35] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 19

jednoznačná, neb není omezen výkon všech úřadů, toto omezení není omezeno kupříkladu pro výkon úřadu premiéra, který disponuje širokými pravomocemi, proč toto omezení tedy nalézáme u prezidenta, ale u premiéra nikoliv?[36]

[36] KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7. str. 45-47

2. Vymezení Rozhodnutí prezidenta republiky

Postavení prezidenta v rámci systému mocí je v některých případech problematické a nejednoznačné, sic je v Ústavě tento vymezen jako hlava státu (toto nevyplývá pouze ze Čl. 54 odst. 1 Ústavy ČR) ve kterém je výslovně uvedeno *Prezident republiky je hlavou státu,* ale i z jiných pravomocí, které jsou prezidentu republiky přiznávány. Prezident republiky by dále měl působit jako určitý stabilizační prvek v ústavním systému a jeho postavení by nemělo být ovlivňováno aktuální politickou situací a případným nátlakem.[37] [38]

Pravomoci prezidenta vyplývají nejenom z Ústavy ale i z ustálené politické praxe.

Ústava svěřuje prezidentu dvě primární skupiny, tyto jsou vymezeny v Článcích 62 a 63 Ústavy. V Článku 62 Ústavy ČR jsou obsaženy pravomoci nezávislé tj. takové, které činí samostatně a na základě vlastního rozhodnutí (nepotřebuje dalšího souhlasu, tzv. kontrasignaci, viz dále). Jedna se například o jmenování a a odvolávání předsedy a dalších členů vlády (Čl.62 písm. a) Ústavy ČR). V Článku 63 Ústavy ČR se následně nacházejí pravomoci tzv. kontrasignované.

VI. Kontrasignace

Prezidentské pravomoci tzv. kontrasignované (Článku 63 Ústavy ČR), jsou takové, k jejich uplatnění prezident republiky potřebuje spolupodpis předsedy vlády, či jím pověřeného člena (Čl. 63 odst. 3 Ústavy ČR).

V kontrasignaci můžeme do určité míry spatřovat prvky omezení hlavy státu, se kterými se společensky setkáváme od dob vzniku prvních konstitučních monarchií a celkově období ve kterých začalo docházet k omezování hlav států – panovníků ve výkonu jejich práv. Jedná se o prvek, který má zajistit, že ta

[37] PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-053-6. str. 264-274

[38] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 54

nejzávažnější ve své podstatě nejintenzivnější rozhodnutí podléhají kontrole, jejímž souhlasem je podmíněno uplatnění těchto pravomocí.[39]

Kontrasignovanými pravomocemi následně jsou pravomoci v oblastech: reprezentace státu navenek, sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv, vrchní velení ozbrojených sil, přijímání zastupitelských misí cizích států, pověření a odvolávání vedoucích zastupitelských misí, vyhlašování voleb, jmenování a povyšování generálů, propůjčování a udělování státních vyznamenání, jmenování soudců, abolice, udělování amnestií. Dále jsou kontrasignovanými všechny pravomoci, které jsou prezidentu republiky svěřeny jinými zákony, ale nejsou uvedeny v Článku 62.[40]

Pravomoci nezávislé (Dle Článku 62 Ústavy)

Na prvém místě se zaměřím na rozsah pravomocí prezidenta, k nimž není potřeba kontrasignace. Prezident republiky jak již bylo uvedeno, má působit jako součást tzv. systému brzd a vyvážení. Proto v jeho pravomocích, do určité míry, můžeme spatřovat omezení, či moderaci výkonu jiných mocí.

Není tomu tak u všech pravomocí, prezident je samostatnou součástí soustav ústavních institucí a jako takový v mezích své působnosti uplatňuje (či naopak omisivně neuplatňuje) své pravomoci.

Mezi pravomoci nevyžadující kontrasignaci patří: *jmenování a odvolávání předsedy a dalších členů vlády a odvolání vlády a přijímání její demise, svolává zasedání Poslanecké sněmovny, rozpouští Poslaneckou sněmovnu, pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády, jmenuje soudce Ústavního soudu jeho předsedu a místopředsedy, jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu, odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení, disponuje právem tzv. suspenzivního veta, podepisuje zákony, jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu a jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.*[41]

[39] KLÍMA, Karel. Encyklopedie ústavního práva. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-295-2 str. 300-301

[40] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 62

[41] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 62

Z výčtu uvedeného v rámci předchozí podkapitoly jednoznačně vyplývá šíře nesmírně významných (až existenčních) pravomocí, kterými prezident České republiky disponuje a kterými je prezident nadán možnostmi přijímat či nepřijímat opatření (činit či nečinit rozhodnutí), kterými naplňuje poslání v podobě „Brzd a vyvážení", předcházejících nepřiměřenému posílení jedné ze složek moci na úkor mocí ostatních v rámci ústavního systému.

Jedná o systém (soustavu) možností přijmout opatření, které omezují jednotlivé moci v rámci státu tj. moc soudní, výkonnou a zákonodárnou. Několik z těchto omezení můžeme spatřovat v rámci Článku 62 Ústavy v rámci písmene e) je vymezena pravomoc jmenování soudců ústavního soudu a v rámci odstavce f) se pak nachází pravomoc jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu. Tyto pravomoci jsou typickým znakem omezujícím moc soudní v rámci systému brzd a vyvážení. Tímto systémem je zabráněno, aby v rámci moci soudní docházelo ke svévoli, co se týče jmenování soudců Ústavního soudu a předsedů Nejvyššího soudu. Tato pravomoc je následně rozšířena v rámci odstavce 1) písmene i) Článku 63 Ústavy ČR (viz dále).

V rámci citovaného Článku 63 Ústavy je vymezena kontrasignovaná pravomoc prezidenta republiky v rámci, které je prezident oprávněn (a za určitých okolností i povinen) jmenováním soudců obecných soudu České republiky. Tato pravomoc již byla v minulosti předmětem soudního sporu, ve věci jmenování justičních čekatelů do funkce soudce (viz Rozsudek NSS ze dne 27.4.2006 č.j 4 Aps 3/2005-35)[42]

Tento soudní spor pomohl jednoznačněji vymezit šíři oprávnění mezi dispozitivností, která prezident je prezidentovi svěřena v rámci výkonu úřadu a jeho možnosti užití svěřených pravomocí či naopak jejich neužití. Prezident je orgán, který do určité míry je v některých případech povinen rozhodnout bez zbytečného odkladu v případě splnění určitých podmínek. Vymezení hranice mezi „vládnutím" a „správou", vyžaduje hlubší přístup.

Pravomoci závislé tzv. kontrasignované (Dle Článku 63 Ústavy)

V článku č. 63 Ústavy ČR jsou vyjádřeny pravomoci, k jejichž uplatnění je potřeba souhlasu předsedy vlády či jiného předsedou vlády pověřeného člena dle

[42] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 4 Aps 3/2005-35

Čl. 63 odst. 3 tzv. kontrasignované. Odpovědnost za následky, které mohou vzniknout uplatněním těchto pravomocí, nese vláda, nikoliv prezident, který sice může být v těchto věcech iniciátorem konání, ovšem nenese odpovědnost.

Výjimky představují akt velezrady, či nebo pro hrubé porušení Ústavy, či jiné součásti ústavního pořádku, toto jsou jediné případy, pro které může být prezident stíhán a jako možným následkem v případě prokázání velezrady může být zbaven úřadu a do budoucna do tohoto pozbýt práva být volen.

Odpovědnost za rozhodnutí prezidenta je uvedena Článku 63 odstavci 1, Ústavy. Provinění Prezidenta, za které je možné jeho případné stíhání následně nalezneme v Článku 65 odstavci 1 Ústavy.[43]

Kontrasignaci je třeba vnímat jako součást systému „brzd a vyvážení", jejich důvodnost je založena na skutečnosti, že Česká republika je zastupitelskou demokracií a nikoliv formátem státního zřízení prezidentského, či polo prezidentského typu.

V Článku 63 nalezneme následující pravomoci (s uvozením „Prezident republiky dále"): *„zastupuje stát navenek, sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy, sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy, je vrchním velitelem ozbrojených sil, přijímá vedoucí zastupitelských misí, pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí, vyhlašuje volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu, jmenuje a povyšuje generály, propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán, jmenuje soudce, nařizuje abolici a uděluje amnestii."*[44]

Ve druhém a třetím odstavci je zakotvena možnost výkonu dalších pravomocí, pokud jsou prezidentu republiky přiznány jiným zákonem, obecná povinnost kontrasignace rozhodnutí dle tohoto článku Ústavy, a ve čtvrtém odpovědnost vlády za rozhodnutí kontrasignována dle tohoto článku Ústavy.[45]

Pravomoc prezidenta republiky reprezentovat stát navenek se vyvinula z dob absolutismu, kdy panovník byl tím, kdo reprezentoval stát, jeho zájmy a uzavíral smlouvy, tato úloha může být v dnešní době do určité míry problematické,

[43] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 63,65

[44] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 63

[45] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 63

vzhledem ke skutečnosti existence profesionálních diplomatických sborů a úlohy Ministerstva zahraničních věcí co do zahraniční reprezentace České republiky.

Právě potřeba kontrasignace v situacích, kdy prezident zastupuje stát navenek je tato „problematika" vtipně, sic velmi zjednodušenou formou, zpracována v Britském seriálu tvořeném podle knižní předlohy „Jistě pane Ministře", kde v jedné z epizod je rozebírána situace mezinárodního jednání s neblahým výsledkem, kdy poučením je, že *„Jeden premiérův oběd s nějakým velvyslancem anuluje dva roky trpělivé diplomatické práce*[46]*."*

Důležité je v návaznosti na reprezentaci státu navenek zmínit otázku tzv. přičitatelnosti jednání, která je v rámci mezinárodního práva definována následovně: *„Státu se přičítá chování jeho orgánů a pojem „orgán v mezinárodním právu bývá aplikován extenzivně. Patří do něj všechny osoby, které reálně vykonávají státní moc a to ať už na základě vnitrostátního práva, nebo fakticky. Rozumějí se jím nejen orgány činné v rovině mezinárodních styků, ale všechny orgány, které působí na kterékoliv části v úseku státní moci, stejně jako orgány samosprávné, regionální spolkové atp. a to na všech úrovních, ať už je to vykonáváno řadovým policistou, či prezidentem republiky, který do této definice také bez výjimky zapadá."*[47]

Prezident republiky může a nemusí vždy vyjadřovat stanovisko a postoj České republiky ke konkrétním situacím prostřednictvím svého jednání. Případem takového jednoznačného excesu může být případ z roku 2011, kdy tehdejší prezident republiky Václav Klaus v zahraničí odcizil protokolární pero, čímž si ještě ten den získal pozornost většiny velkých médií. Problematickým toto může být z důvodu vnímání České republiky na mezinárodní úrovni, kdy sic diplomatické sbory „v zákulisí" usilovně pracují na otázkách mezinárodního významu a jediný skutek prezidenta může způsobit nicotnost těchto jednání.[48]

[46] LYNN, Jonathan a Antony JAY. Jistě, pane premiére. Praha: Aurora, 2004-. ISBN 80-729-9079-9. str. 90

[47] MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní právo veřejné: obecná část. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 1997. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-1536-5.

[48] Klaus ukradl pero, všimli si v Americe, Brity baví jeho spokojený úsměv [online]. 2011 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/klaus-ukradl-pero-vsimli-si-v-americe-brity-bavi-jeho-spokojeny-usmev.A110413_121248_zahranicni_ipl

Druhým příkladem kdy může být reprezentace státu problematická, je odlišné stanovisko hlavy státu od stanoviska Ministerstva zahraničí, či v případě kontroverznosti daného tématu. Takovým příkladem může být vztah současného prezidenta Miloše Zemana k Čínské lidové republice, politology hodnocený je vstřícný, případně vřelý, který svou intenzitou může do určité míry narušovat vztahy ČR vůči spojencům a na mezinárodní úrovni vyvolávat dojem, dle kterého pro Českou republiku jsou přijatelné metody omezující občanská práva v rámci státu, takovým způsobem je to činěno orgány veřejné moci Čínské lidové republiky. Samotná návštěva Čínského prezidenta Si Ťin Pchinga byla doprovázena protesty a incidenty občanské neposlušnosti ze stran řadových občanů, či nevládních organizací. V průběhu této oficiální návštěvy došlo vzhledem k intenzivním bezpečnostním opatřením k řadě incidentů, které byly posuzovány z hlediska legitimity a oprávněnosti těchto zásahů příkladem těchto je prošetřování vyvěšení tibetský vlajek ze strany FAMU[49], či zadržení několika aktivistů s tibetskými vlajkami na Evropské třídě[50].

Dalším příkladem může být návrh na odvolání uznání státu Kosovo, v tomto případě se jedná o jeden z výroků, které pronesl Prezident Miloš Zeman při oficiální návštěvě Srbska při tiskové konferenci s novináři, s tím, že po svém návratu do České republiky se ústavními činiteli probere možnost zrušení uznání státu Kosovo. Tato informace byla zveřejněna i na oficiálním Twitterovém účtu mluvčího prezidenta [51]a probírána v médiích, bez provedení následujících kroků, které by reálně vedly k „oduznání“ Kosova jako státu. Přesto, že tento projev neměl reálné následky, kterými v tomto případě bylo „oduznání" Kosova[52], jsou tyto projevy, které mohou být považovány za oficiální stanoviska státu problematická a úzce souvisí s pojmem přičitatelnosti.

[49] FAMU chce vyšetřit incident s vlajkou. Policie ho zpochybnila, fakulta má ale vše natočeno [online]. 2016 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/cinany-nastvaly-tibetske-vlajky-na-famu-do-skoly-dalsi-den-d/r~19f65df2f7ed11e58fae002590604f2e/

[50] Zeman přijal čínského prezidenta v Lánech. Policie zadržela aktivisty [online]. 2016 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/prijezd-cinskeho-prezidenta-a-opatreni-policie.A160328_130739_domaci_kvi

[51] OVČÁČEK Jiří. (.Pan prezident se na nejbližší poradě nejvyšších ústavních zeptá…) [online] [cit. 2020-03-25] Zdroj: Twitter Dostupné z: https://twitter.com/PREZIDENTmluvci/status/1171733572912386048

[52] *Chce se jen zalíbit Srbům, odmítl Kubera Zemanův nápad zrušit uznání Kosova* [online]. 2019 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/kosovo-zeman-oduznani-sef-senatu-kubera-petricek-babis-vondracek-schwarzenberg.A190911_131554_domaci_kop

Reprezentace státu navenek je velmi komplikovaným tématem, které v případě jeho neobezřetného výkonu může způsobit České republice v oblasti mezinárodních vztahů a vnímání České republiky co do povahy hodnot, které nejenom proklamuje, ale v praktické politice uskutečňuje a vyjadřuje, nezanedbatelné újmy, např. i ve ztrátě věrohodnosti, které mohou mít nezanedbatelný dopad vnitrostátní.

Zvláštním případem je pravomoc, dle které je prezident republiky vrchním velitelem ozbrojených sil a zajímavou je v této situaci problematické vymezení Ministerstva obrany, které jako takové je podřízené vládě, ale zároveň i prezidentu republiky, jako vrchnímu veliteli ozbrojených sil. V této situaci dochází k problematičnosti nalezení přesného rozhraní, kdy jsou vykonávány akty správy a kdy jsou úkony naopak velitelské – tj. ty, které souvisí s rolí vrchního velitele ozbrojených sil[53].

S předcházejícím tématem související je otázka jmenování a povyšování generálů, tímto nejsou zákonodárcem míněni pouze generálové Armády České republiky ale i generálové v rámci všech bezpečnostních sborů tj. Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru, Celní správy, Vězeňské služby, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.[54] Prezident republiky by měl být v rámci soustavy státních mocí prvkem stabilizačním a takovým, který má sjednocovat a napomáhat svým jednáním a působení ke sjednocování společnosti a přispívat k řádnému chodu státu. Otázka je v této souvislosti nastolena jednáním prezidenta, který bez dostatečně srozumitelných důvodů projevuje negativní vztah k řediteli Bezpečnostní informační služby, kterého i přes řádně podaný návrh, opakovaně odmítl prezident jmenovat do generálské hodnosti. Přesto je třeba poznamenat, že ředitel tento úřad po nezanedbatelnou dobu vede a požívá úcty a důvěry spojenců ČR. Skutečným důvodem pro odmítání může být fakt, že Bezpečnostní informační služba ve své výroční zprávě opakovaně upozorňuje na bezpečnostní rizika ze strany Ruské

[53] KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7. str. 198-199

[54] KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7. str. 204

federace a Čínské lidové republiky, což by mohlo v minulosti vést k vyvolání antipatie hlavy státu vůči řediteli této služby.[5556]

Jmenování soudců obecných soudů je opět pravomoc, stabilizačního rázu a zároveň se jedná o pravomoc, která se vyvinula z osvícenského pohledu na moderní právní zřízení, kdy již rozhodování sporů bylo přeneseno na soudce z povolání, kteří jsou však stále pomyslnou hlavou státu jmenování do funkce – tato je jim ze strany prezidenta svěřena. Akt jmenování do funkce souvisí s vážností postavení soudce a s jeho nezávislostí.[57]

Další pravomocí, kterou je důležité zmínit je právo abolice (druh amnestie), tj. právo zabránit zahájení trestního stíhání a v případě, že toto probíhá, tak zabránit v jeho pokračování. Tato pravomoc byla tradičně využívána v minulosti, aniž by ze strany prezidentů republiky byl přesně zjišťován osobní rozsah, ve kterém ovlivní probíhající vyšetřování či trestní stíhání (lze předpokládat konzultaci s Ministerstvem spravedlnosti s ve věci kvantitativního dopadu). Výjimku z tohoto případu učinil Miloš Zeman v případě trestního stíhání Andreje Babiše jako obviněného ve věci dotačního podvodu (§ 212 trestního zákoníku) v kauze všeobecně známé jako „Čapí Hnízdo“. Otázkou, která se nabízí je, zda užití pravomoci prezidenta v podobě osobně cílené abolice by bylo z hlediska proporcionality přiměřené, vzhledem k osobě obviněného předsedy vlády Andreje Babiše na straně jedné, a míře závažnosti projednávaného případu, event. dopadům z hlediska generální prevence, případně požadavků rovnosti občanů před zákonem.

Odlišnými byly dosavadní abolice a amnestie ostatních prezidentů, kdy největší byla amnestie Václava Havla z r. 1990, která ovlivnila 16 616 trestních věcí.[58]

---

[55] Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2018. 2019. Dostupné také z: https://www.bis.cz/aktuality/bis-zverejnila-verejnou-vyrocni-zpravu-za-rok-2018-b9fc774f.html

[56] Zeman jmenoval nové generály, šéf BIS Koudelka mezi nimi opět nebyl [online]. 2019 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/domaci/clanek/zeman-jmenoval-nove-generaly-sef-bis-koudelka-mezi-nimi-opet-nebyl-40301474

[57] KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3. str. 493

58 Havlova velká amnestie: na Nový rok 1990 propustil dvě třetiny vězňů [online]. 2019 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vaclav-havel-pred-30-lety-vyhlasil-velkou-amnestii.A190429_122850_domaci_chtl

V rámci České společnosti můžeme sledovat již zmíněný trend, dle kterého následkem přímé volby prezidenta, dochází k nárůstu důležitosti přisuzované úřadu prezidenta republiky ze strany široké veřejnosti, v této změně oproti stavu do roku 2012 můžeme spatřovat průnik prvku přímé demokracie do Českého politického zřízení.

V uplynulých letech bylo možné zaznamenat ze strany úřadujících prezidentů přibývající případy, kdy se ten který úřadující prezident dospěl k hranici vymezených pravomocí a ústavní konformity výkonu prezidentského úřadu. Tato neobvyklá rozhodnutí jsou podrobněji analyzována v rámci kapitoly „Problematická rozhodnutí prezidenta republiky“, včetně rozboru, ústavně-právních aspektů a mediálního ohlasu, který tato rozhodnutí mohla vyvolat, či skutečně vyvolala.

VII. Způsoby výkonu prezidentského úřadu

Způsob výkonu úřadu a uplatňování je nutné vnímat jako určitý interval pravomocí, se kterými prezident nakládá podle svého vědomí, svědomí a zároveň tím plní svou odpovědnost vůči občanům, kteří mu vyjádřili svou podporu v rámci přímé volby a tím mu udělili svůj mandát, a vůči nim je prezident republiky „odpovědný“ za výkon své funkce. Tato odpovědnost je však pouze v rovině legitimně morálního očekávání založeným na tom, že prezident svůj mandát odvozuje od vůle voličů, kteří mu projevili svou podporu v rámci přímých voleb, ve kterých došlo k jeho zvolení, ovšem byť by očekávání voličů (občanů) zklamal, nemůže být jimi ani odvolán, ani proti němu z jejich strany nemohou být přijata žádná „sankční“ opatření, jedině v podobě projevů ve veřejném prostoru (což svou povahou není sankce), nebo volbou jiného kandidáta, pokud by opětovně kandidoval (což svou povahou také není sankce).

Pravomoci vymezené obsahem Ústavy nastavují mantinely, v jejichž rámci úřadující prezident republiky vykonává svou funkci.

Konkrétní způsob (projev) výkonu pravomocí je, logicky, vymezován i konkrétní osobou úřadujícího prezidenta: jejími vlastnostmi, zejména znalostmi, zkušeností a druhem osobnosti. To vše má vliv na způsob výkonu funkce, jak je úřadující prezident schopen svá rozhodnutí obhájit na veřejnosti (srozumitelnost důvodů rozhodnutí) a do jaké míry osoba vykonávající úřad prezident veřejnost seznamuje s oblastmi, ve kterých činí rozhodnutí či se jiným způsobem angažuje či

uplatňuje svůj vliv a autoritu hlavy státy. Totéž platí pro zveřejňovaný či nezveřejňovaný či jinak dávaný na srozuměnou postoj úřadujícího prezidenta k politické straně, hnutí či způsobu smýšlení, se kterým se ztotožňuje či který naopak odmítá.

VIII. Rozhodovací praxe Prezidentů ČR

Analýze budou podrobena rozhodnutí tří prezidentů, kteří k datu dokončení této diplomové práce úřad prezidenta republiky vykonávali, či vykonávají: jsou jimi Václav Havel, který vykonával svůj prezidentský úřad mezi lety 1993-2003, Václav Klaus, s mandátem mezi lety 2003-2013 a Miloše Zeman, který vykonával prezidentský mandát poprvé od roku 2013 a podruhé od r. 2018 a dosud jej vykonává.

U jednotlivých prezidentů můžeme vidět diametrálně odlišné pohledy na způsob výkonu úřadu a uplatňování prezidentský pravomocí. To lze přičítat

- jednak společenskému vývoji úměrně vzdalujícímu se vlivu společenskopolitického uspořádáním před 17. 11. 1989 a rozvoji demokratizace společnosti, jakož i vlivu skutečnosti, že Česká republika se zařadila jako suverénní stát do mezinárodního společenství a mohla se podílet na společenské i politické a konec konců i právní zkušenosti kontinuálních demokracií, jejichž vývoj byl kontinuální, bez přerušení „socialistickým experimentem“ a jeho neblahými dopady,
- jednak osobnostním vlastnostem každého z úřadujících prezidentů.

Z hlediska způsobu prezidentské volby je srovnání možné, neboť způsob volby neměl vliv na prezidentské pravomoci.

Václav Havel

U prvního prezidenta samostatné České republiky Václava Havla můžeme spatřovat tendence, které souvisí s bezprostředními vlivy dopadu změny politického systému jako následku událostí Sametové revoluce vyvolané událostmi ze 17. listopadu 1989. Václav Havel figuroval jako jeden z čelních představitelů Občanského Fóra, které se stalo „revolučním lídrem – a jako někdejší disident, pro mnohé jeden ze symbolů odporu, nastoupil Václav Havel do prezidentského úřadu a jeho výkonem získal mezinárodní ne-li celosvětové uznání, a významně se

zasloužil o integraci České republiky do Evropských struktur. V roce 1999 došlo ke vstupu do NATO a k ukončení předvstupních jednání nezbytných pro přijetí České republiky jako člena Evropské Unie (členem se Česká republika stala až za vlády Václava Klause, v květnu 2004). V rámci své vlády Václav Havel naplnil své předsevzetí, dle kterého hodlal navrátit Českou republiku zpátky do Evropy[59][60]. Nadšení z nově nabyté svobody, nezávislosti a svobody mělo nepochybný vliv na způsob jeho výkonu prezidentského úřadu v podobě někdy přehnaného nadšení a idealismu, kterými byla do určité míry, s výjimkou privatizace v závěru devadesátých let společnost protkaná. I on se stejně jako jeho nástupci dopustil kroků, které byly jak právníky, tak širokou veřejností považovány za kontroverzní, nesprávná či v některých případech Ústavně nonkonformními.

Nástupcem Václava Havla se v roce 2003 stal Václav Klaus, který byl zvolen za užití „staré formy volby prezidenta republiky“, tj. nepřímou volbou v rámci obou dvou komor Parlamentu ČR.

Václav Klaus

Václav Klaus než se stal prezidentem republiky, byl ministrem financí a později premiérem Vlády České republiky a mj. byl jedním ze zakladatelů ODS. V době kdy byl prezidentem republiky, došlo i přes jeho rezervovaný přístup k mezinárodní integraci, ke vstupu do Evropské unie podpisem Lisabonské smlouvy a k soustavnému prohlubování evropské integrace České republiky. V době výkonu funkce prezidenta Václavem Klausem došlo k již zmíněnému „Chilskému incidentu“ (odcizené protokolární pero) či k nejmenování justičního čekatele, což je jedno z rozhodnutí prezidenta republiky, které bylo následně soudně přezkoumáváno.

V závěru jeho prezidentského mandátu byla senátem schválena první žaloba na prezidenta republiky z důvodu velezrady, k jejímu skutkovému projednání nakonec však nedošlo, neboť Ústavní soud řízení zastavil z důvodu pominutí žalobního důvodu, neboť jedním z primárních účelů žaloby, je krom odsouzení daného chování jako protiústavního, ze všeho nejdůležitějším odstranění prezidenta, který se chová problematickým způsobem z funkce, a vzhledem

[59] *Pražský hrad - Prague Castle* [online]. 2004 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: http://old.hrad.cz/president/Havel/cv.html

[60] ADAM, Jan. *Osobnosti - Česko: Ottův slovník*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7360-796-8. str. 208-2019

k důvodu uplynutí mandátu a tím tedy i absence problematické osoby prezidenta republiky, tímto vymizel primární účel, pro který by žaloba měla být projednána a došlo tedy následkem k zastavení řízení.[61][62][63]

Pro úplnost uvádím, že v této žalobě byla jako provinění, která byla považována za velezradu, uvedena nečinnost při povinnosti ratifikace rozhodnutí Evropské rady, nejmenování ani jednoho soudce Ústavního soudu a nejmenování ze stávajících soudců Ústavního soudu místopředsedy, udělení amnestie, čímž měla být podryta důvěra občanů v nezávislou justici a nezávislý právní stát a nerozhodnutí o jmenování justičního čekatele soudcem.

V roce 2012 došlo po změně Ústavy k zavedení přímé volby Prezidenta ČR, která změnila vnímání úřadu prezidenta republiky veřejností a pro budoucnost se Prezident stal osobou z přímým, od občanů odvozovaným mandátem cestou přímé volby s tím, že jeho pravomoci jsou přímým promítnutím vůle lidu do rozhodovací praxe. Prezident je tak vnímán jako suverén reprezentující lid na nejvyšších úrovních státní moci.

Miloš Zeman

V první přímé prezidentské volbě se prvním přímo zvoleným prezidentem v České republice stal Miloš Zeman. Působil na politické scéně od revolučních let nejvyšších politických kruzích a působí v rámci české politické scény originálním a specifickým způsobem výkonu prezidentského úřadu a dle některých názorů i rozporuplně vnímanými výroky, které provází celou jeho politickou kariéru.

Mezi příklady, které stojí za to zmínit je kupříkladu výrok Miloše Zemana při návštěvě Kutnohorské firmy Phillip Morris prohlásil *„Chtěl bych vás upozornit, že já jsem začal kouřit až ve 27 letech, když se můj organismus plně vyvinul a tabák*

[61] RYCHETSKÝ, Pavel. *Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky : komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-809-3.

[62] *Klaus za velezradu souzený nebude, Ústavní soud řízení zastavil* [online]. 2013 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ustavni-soud-rozhodl-o-zalobe-na-klause.A130327_163151_domaci_jj

[63] *DOKUMENT: Návrh textu ústavní žaloby na prezidenta Václava Klause* [online]. 2013 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/specialy/dokumenty/clanek/dokument-navrh-textu-ustavni-zaloby-na-prezidenta-vaclava-klause-183224

vůči němu nebyl nebezpečný. Dovolte mi, abych vašim dětem doporučil obdobný postup. Aby počkaly do 27 let a potom kouřily zcela bez rizika."[64]

V roce 2014 na dotaz v diskusi jak se zbavit tehdejšího premiéra Bohuslava Sobotky reagoval Miloš Zeman odpovědí „*Chcete-li se zbavit jakéhokoli politika, prezidenta nevyjímaje, je k tomu jediná demokratická cesta - a to jsou svobodné volby, které v daném případě budou za rok. Vypadáte mladě, takže roku 2017 se zcela určitě dožijete. A pak existuje nedemokratická cesta - a ta se jmenuje kalašnikov."*[65] Tento neobvyklý výrok byl odsouzen četnými členy politické reprezentace tehdejší doby[66], zatímco ze strany mluvčího prezidenta byl označen za neškodný bonmot.

Tento velmi specifický způsob výkon úřadu, byl společně s rozhodnutími a způsoby výkonu úřadu, důvodem pro Senátory iniciovat podání žaloby pro hrubé porušení ústavy dle Čl. 65 odst. 2 Ústavy[67].

Žaloba však podána nebyla, neboť pro její podání je třeba souhlasu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dle Čl. 65 odst. 3 Ústavy[68], která podání žaloby neschválila. Ke skutkovému zhodnocení žaloby Ústavním soudem, stejně jako u žaloby podané na Václava Klause nedošlo.[6970] I přesto, že žaloba podána nebyla, byla samotná iniciace procesu, který mohl vést k jejímu podání v historii samostatné České republiky ojedinělá: šlo o prvý případ, kdy byla projednávána žaloba pro hrubé porušení Ústavy prezidentem republiky.

---

[64] *Ať děti počkají do 27 a kouří bez rizika, řekl Zeman v továrně na cigarety* [online]. 2013 [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/zeman-na-navsteve-kutne-hory-dip-/domaci.aspx?c=A131016_175142_domaci_klm

65 Jak se zbavit Sobotky? Zeman zmínil kalašnikov. Děsí rodinu, vadí premiérovi [online]. 2016 [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/jak-se-zbavit-sobotky-zeman-zminil-kalasnikov-nevkusne-rekl-chovanec-12v-/domaci.aspx?c=A160126_113607_domaci_kop

[66] CHOVANEC Milan (Nevkusné žerty o použití zbraní vůči představitelům státu jen přilévají olej do ohně) [online] [cit. 2020-03-30] Zdroj: Twitter Dostupné z: https://twitter.com/Milan_Chovanec/status/691914881218527232

[67] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 65

[68]Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 65

[69] A máme hotovo.' Senátoři v čele s Láskou dokončili ústavní žalobu na prezidenta Zemana [online]. 2019 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/laska-senatori-senat-klub-21-ustavni-zaloba-zeman-justice_1904300938_och

[70] Žaloba na Zemana: Sněmovna návrh Senátu odmítla [online]. 2019 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/zaloba-na-zemana-snemovna-navrh-senatu-odmitla-20190926.html

Úřadující prezident, pan Miloš Zeman, je podle všeho, včetně hodnocení veřejností a sdělovacími prostředky, prezidentem vykonávajícím svou funkci v dějinách samostatné České republiky nejspecifičtěji a vykonává úřad způsobem nezaměnitelným a diametrálně odlišným od svých předchůdců.

Prezidentské pravomoci vycházejí nejenom z obsahu Ústavy ČR, ale i potřeb politické praxe. Ústava svěřuje prezidentu významné pravomoci, ve kterých je oprávněn rozhodnout samostatně nebo s kontrasignací vlády. Tato rozhodnutí mají, kromě právních účinků, i politické dopady.

Povaha prezidentských pravomocí poukazuje na sui generis dvojakost úřadu prezidenta. Podle posloupnosti a vnitřního členění textu Ústavy ČR je jeho funkce organizačně řazena sice do moci výkonné, ovšem je zároveň hlavou státu, tedy jako prezident má být tzv. vyvažujícím prvkem stojícím nad trojiční dělbou moci.

Fakticky je v rámci textu Ústavy ČR jeho postavení vymezeno v hlavě třetí věnované ve svém celku moci výkonné a z organizačního hlediska tedy prezidenta musíme prezidenta zařadit do oblasti moci výkonné.

Z pohledu funkčního a faktického vymezení prezidentových pravomocí existuje přesah jak do moci zákonodárné, tak do moci soudní. Činnost prezidenta se tedy nedá omezit pouze na výčet jeho působností, jedná se o společensky a politicky významného veřejného činitele.[71]

Některá rozhodnutí prezidenta se mohou týkat subjektivních práv konkrétních osob, přesněji do veřejných subjektivních práv. Veřejnými subjektivními právy rozumíme taková práva, kterými disponují fyzické a právnické osoby vůči státu popř. jiným subjektům veřejné správy. Pro přesné vymezení pojmu rozhodnutí prezidenta republiky v takových skutkových okolnostech, dle mého názoru, musíme využít znalostí a pojmy vládnutí a správa tak jak jsou tyto vymezeny v rámci Správního práva.

Pokud Prezident republiky rozhoduje ve věci subjektivních veřejných práv, ocitá se logicky v pozici správního orgánu v souladu s vymezením obsaženým v §1

[71] KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7. str. 83-84

odst. 1 Správního řádu, tj. procesního předpisu, kterým se řídí postup orgánů, které vykonávají svou působnost v oblasti veřejné správy.[72][73]

V tomto kontextu musíme u Prezidenta republiky uvažovat jako o subjektu veřejné správy. Základní a rozhodující otázkou tedy je, kdy prezident vykonává veřejnou správu a kdy ne.[74] Nutno poznamenat, že odpověď obvykle není vůbec snadná. Jako příklad veřejného subjektivního práva můžeme pojímat poskytnutí informací dle již zmíněného zákona o svobodném přístupu k informacím číslo 106/1999 Sb. V rovině veřejných subjektivních práv ve vztahu k úřadu prezidenta republiky však není do dnešní doby přesně vymezena hranice, kdy je prezident republiky vykonavatelem veřejné správy a je vázán zákonnými postupy stanovenými pro takový případ, a kdy je suverénem, který rozhoduje dle vlastního uvážení, limitován toliko Ústavou ČR a věcně souvisejícími normami.

Nesporným faktem je, že vykonavatelem veřejné správy bude prezident republiky tam, kde bude rozhodovat o subjektivních veřejných právech. Tehdy se na jeho rozhodovací činnost budou vztahovat pravidla závazná pro veřejnou správu, tj. pravidlo povinnosti rozhodování v určitých specifických situacích a povinnost zabývat se podněty, kupříkladu dle zákona o svobodném přístupu k informacím.

Rozhodnutí prezidenta o těchto veřejných subjektivních právech budou muset být písemná, řádně zdůvodněna a vyřízena v přiměřené lhůtě (viz např. náležitosti rozhodnutí podle §68 Správního řádu). Prezident je také vázán striktním principem legality, tj. že se nemůže v rovině rozhodování, jako vykonavatel veřejné správy, odchýlit od podmínek stanovených zákonem; jako na vykonavatele veřejné správy bude vztahovat princip legitimního očekávání, tj. bude-li osoba postupovat v souladu se zákonem a řídit se pokyny veřejných orgánů ve svém konkrétním případě, či se bude chovat podle ustálené právní praxe, může legitimně očekávat předvídaný obvyklý pozitivní postup veřejné správy (prezidenta) vůči své osobě.

Rozhodnutím Prezidenta je projev pravomoci, kterou prezident republiky disponuje takovým způsobem a v situacích, ve kterých není povinen rozhodnout, uplatnit svou pravomoc, či má na výběr jakým způsobem popř. mezi jakými

[72] KOPECKÝ, Martin. Správní právo: obecná část. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-727-9. str. 88

[73] Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, § 1

[74]SLÁDEČEK, Vladimír. Obecné správní právo. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2009. ISBN 987-80-7357-382-9. str. 41-42

možnostmi rozhodne, pokud se v první řadě rozhodne vůbec svou pravomoc uplatnit. Stručně řečeno v případech, kdy má buď prezident určitou diskreční pravomoc, či nerozhoduje o veřejných subjektivních právech.

V rámci správního práva rozlišujeme dvě složky výkonu tzv. veřejné moci, jejímž nositelem podle předestřeného východiska, je i Prezident České republiky. U volených reprezentantů moci výkonné, dle teorie Správního práva existují dvě složky, v rámci kterých, jsou vykonávány jejich pravomoci: jednak výkon správy, jednak výkony vládnutí.

Názorným příkladem je jmenování soudců. Byť se jedná o prvek z kategorie „systému brzd a vyvážení“, je prezident republiky povinen, pokud uchazeč řádně splnil podmínky pro jmenování do funkce soudce rozhodnout, nicméně tímto ze strany prezidenta i přesto, že řádně došlo ke splnění všech zákonných podmínek pro jmenování soudce, není založena povinnost vyhovět návrhu na jmenování bez dalšího. Soudní čekatel, který byl tímto rozhodnutím negativně dotčen se domáhal nápravy podáním správní žaloby pro nečinnost prezidenta republiky a v rámci soudního přezkumu došlo ke zjištění citovaném v rozsudku Nejvyššího správního soudu sp.zn. 4 Ans 9/2017-197 ze dne 21.5.2008. Ve výroku III. je nastíněna složitost problematiky uvážení prezidenta republiky a zároveň jeho svázanost v rovině rozhodovací praxe. *„Prezident republiky je orgánem moci výkonné. I na jeho počínání se tudíž beze zbytku vztahuje striktní požadavek uplatňování státní moci jen v případech stanovených zákonem a v jeho mezích (čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, respektive čl. 2 odst. 3 Ústavy). Prezident republiky při jmenování soudců realizuje úvahu svěřenou mu zákonem, která musí zůstat v zákonných mezích. Je vázán co do počtu a obsahu zákonných podmínek a není oprávněn stanovit podmínky vlastní, které by nebyly obsaženy v zákoně samotném. Stejně tak není oprávněn od některé ze zákonných podmínek odhlédnout a jmenovat kandidáta, který by některou z těchto podmínek nesplňoval. Pokud se prezident republiky rozhodne kandidáta navrženého vládou nejmenovat, pak je povinen jasně a srozumitelně odůvodnit, proč jeho jmenování odmítl.“*[75]

[75] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 4 Ans 9/2007-197

V tomto rozhodnutí (dnes judikaturní povahy) a v této části, která se zabývá podmínkami uplatnění pravomoci, se podává, že prezident je povinen v této věci rozhodnout a v rámci rozhodovací praxe je vázán jako každý jiný správní orgán.

Projevem vládnutí jsou rozhodnutí prezidenta republiky, v rámci kterých je buď vázán povinností rozhodnout, v rámci kterého ale rozlišujeme určitou diskreční pravomoc. V rámci správního práva je definována jako určitý interval (četnost možných rozhodnutí), v rámci kterého prezident rozhoduje, tradičně mezi vícero kandidáty na Ústavního soudce či případy, ve kterých není povinen rozhodnout. Příkladem posledně zmíněného rozhodnutí je udělení milosti či vyhlášení amnestie. Prezident není povinován v takové věci rozhodnout, ale pokud se rozhodne, že rozhodnutí přijme (vydá), je rozhodnutí na jeho uvážení, tedy zda bude vydáno a pokud ano, s jakým obsahem bude vydáno (v limitech ústavy a věcně navazující právní úpravy). Nutno poznamenat, že při výkonu některé z pravomocí dle Článku 63 Ústavy může být závislé (vznik rozhodnutí jako takového, s veškerými právními účinky) na kontrasignujícím předsedovi Vlády.

Za problematické, až nejasné považuji u prezidenta republiky vymezení hranice mezi vládnutím a správou (výkonem správní činností správním orgánem podle §1 odst. 1 Správního řádu).

Důsledkem nejasného vymezení jsou dále zmiňovaná rozhodnutí, která učinili jednotliví prezidenti. Při rozhodování se totiž pohybovali na této nejasné „hranici“ mezi vládnutím a správou.

Nejasnost této hranice může být dostatečným důvodem, pro který se nyní úřadující prezident, dle některých názorů, pokouší vydáním rozhodnutí, která jsou napadána správními žalobami, o jasnější vymezení této hranice, případně o posunutí této hranice, možná až k polo prezidentskému způsobu vládnutí, což označují poněkud nepřípadně, sdělovací prostředky, s využitím zkreslující hyperboly jako směřující k „*systému orientální despocie.*“[76] [77]

[76] PREZIDENT POSOUVÁ HRANICE K MANÝRÁM ORIENTÁLNÍHO DESPOTY [online]. 2014 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.respekt.cz/externi-hlasy/zeman-posouva-hranice-k-manyram-orientalniho-despoty

[77] Januš: Zeman je silný, vybojoval si víc místa. Rychetský naopak ztrácí a vysílá polibky smrti [online]. 2019 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.info.cz/nazory/janus-zeman-je-silny-vybojoval-si-vic-mista-rychetsky-naopak-ztraci-a-vysila-polibky-smrti-42601.html

3. Pojem Ústavní zvyklosti

Ústavní zvyklosti, označovány též jako ústavní obyčeje, ústavní konvence či ústavní mravy jsou pojmem objevujícím se v ústavním právu a souvisejících oborech. Nemají písemné ani jakkoliv formalizované vyjádření a nemusejí být ani komplexní. Vznikají faktickým uskutečňováním, ať již z důvodu, že jsou praktické, nebo proto, že řeší např. legislativní mezeru přiléhavým způsobem a jejich porušení je považováno minimálně, za standardních podmínek, za neslušné až nepřijatelné.

Pokusy o jeho definice se objevovaly již od 19. století a to britským právník A. V. Diceym, který se domníval, že ústavní konvence – jak je označoval, jsou všudy přítomné. Jejich součástí byly podle jeho názoru zvyklosti, zavedené praktiky neformální dohody, či všeobecná přesvědčení o tom, jak se mají zachovat v určité situaci účastníci ústavních procedur, s tím, že podle jeho teorie jsou tato pravidla soudně nevymahatelná, což je primárně důvod, proč Dicey tyto konvence označuje za ústavní morálku, či politickou etiku.

Českým právníkem, který se jako jeden z prvních autorů ústavní literatury dvacátého století pokoušel, o vymezení ústavních zvyklostí byl Bohumil Baxa, který na ústavních zvyklostech oceňoval schopnost jejich přizpůsobení se měnícím se poměrům a možnosti překlenutí mezery, které v zákonech vytvořili zákonodárci. Jejich vymahatelnost shodně považoval za problematickou, ale jejich zažitost v občanské společnosti byla jednou z jejich součástí, která významně ovlivňuje veřejný život. G. Marshall, který je jedním z modernějších autorů definuje ústavní konvenci jako *„zvykové pravidlo řídící chování funkcionářů nebo orgánů vlády, definující jejich práva, povinnost, nebo vztahy, neodvozené ze zákona, ale z minulých precedentů, obyčejů, shody nebo obecných ústavních principů.“*[78] [79]

Z těchto definicí tedy následně můžeme vyvodit, že ústavní zvyklosti, či též konvence jsou souborem určitý nepsaných pravidel, která neupravují podrobně veškeré postupy, ale jejich užíváním dochází k jejich zažití do ústavního systému a ustálení určitých postupů, které jsou obvykle zákonodárci dodržovány.

Jejich zvláštností, dle mého názoru je, že teoreticky mohou existovat a být užívána, ač jsou si toho aplikující subjekty nejsou vědomy a ke zjištění, že existují,

[78] Pocta Jánu Gronskému. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-094-9. str. 129-133

[79] Canadian Constitutional Conventions: The Marriage of Law and Politics, Canada. Oxford University Press, inc. ISBN 10: 0195407199, ISBN 13: 9780195407198, str. 12

dojde až v okamžiku, kdy dojde k vybočení od jejich užívání a k případnému sporu. Pokud se soustředím na problematiku prezidentských rozhodnutí, se v rovině české ústavnosti tomuto pojmu dostalo až zavedení přímé prezidentské volby, tedy v roce 2013, neboť do té doby nevznikala zásadní potřeba řešení situací, ať už teoreticky nebo fakticky sporných nebo konfliktních.

Příkladem živého a judikaturně prověřeného zakotvení tohoto práva je nález ústavního soudu, publikovaný pod č. 285/2001 Sb. o platnosti rozhodnutí prezidenta republiky, kterým byli jmenováni guvernér a viceguvernér České národní banky (viz dále). Za významnou součást tohoto nálezu považuji vymezení ústavní zvyklosti a testu jejího udržování, popř. vývinu, či vzniku:

„Právní názor, dle článku 62 Ústavy, tj. nekontrasignované jmenování všech členů bankovní rady byl soustavně uplatňovanou od roku 1993 nepřetržitě a to až do doby vzniku diskusí o novele zákona o České národní bance v roce 2000. Tato intepretace byla tak potvrzována i postupně se vyvinuvší ústavní zvyklostí. Je známo, že ústavní zvyklosti, či chceme-li, konvence, mají v ústavním státě velký význam právě tím, že komponují ústavu do funkčního celku a zaplňují prostor mezi strohými vyjádřením ústavních principů a institucí a variabilitou ústavních situací. V demokratickém právním státě je sotva představitelné, aby interpretace ústavy a jí odpovídající ústavní zvyklosti respektované a nenapadené po celou dobu od jejího vzniku byly její účelovou dezinterpretací zpochybněny a s nimi i celá dosavadní praxe včetně řady rozhodnutí, jež nebyla dosud nikdy napadena.

Podstatné na této skutečnosti není však ověřování, do jaké míry jsou naplněny formální náležitosti "ústavní zvyklosti", ale prostá okolnost, že po dobu více než osmi let na základě hodnotového a institucionálního konsensu v ústavní rovině byl praktikován postup, který bez odporu kteréhokoli z ústavních orgánů opakovaně a jednoznačně potvrzoval interpretaci čl. 62 písm. k) Ústavy ve smyslu výlučné pravomoci prezidenta republiky při jmenování guvernéra a viceguvernérů ČNB, tedy pravomoci, jež nepodléhá kontrasignaci předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.“[80]

[80] Nález č. 285/2001 Sb., Ústavního soudu ze dne 20. června 2001 ve věci návrhu na vydání nálezu, že k platnosti rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. listopadu 2000 o jmenování guvernéra a viceguvernéra České národní banky se vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že ústavní zvyklosti jsou součástí práva jako takového a jako takové ovlivňují chod státu, rozhodování ústavních činitelů a nedodržování těchto ústavních zvyklostí, sic soudně v některých kontextech může být soudně vymahatelné české právo uznává a vyžaduje do určité míry, jak je patrné z nálezu ÚS jejich užívání a dodržování.

4. Problematická rozhodnutí Prezidenta republiky

Důsledkem stavu, kdy pro rozhodovací praxi Prezidenta ČR není stále co do veřejných subjektivních práv jasně vymezena hranice, kdy je prezident republiky vykonavatelem veřejné správy, a kdy je suverénem, který rozhoduje dle vlastního uvážení, limitován toliko Ústavou ČR a věcně souvisejícími normami (event.. kontrasignací), jsou nutným důsledkem situace sporné.

Pokud je právem regulováno lidské chování, vždy budou hledána limity úpravy, event. omezení, která stanoví. Právo je přece odrazem života, tedy společenských vztahů a ty se doslova každou minutou existence lidské společnosti rozvíjejí, přinášejí nové věci hmotné, nové věci a jevy nehmotné, nové druhy mezilidských vztahů i nové pojetí hodnot nebo hodnoty zcela nové. Vznikem a existencí vyvolávají potřebu právní úpravy a tím i jejího výkladu. Fakticky jde o hledání limitů dovoleného – tedy uplatnění základního lidského práva vyjádřeného v Čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, dle které *„Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“*[81]

Takovým hledáním je zkoumání formy a limitů rozhodování Prezidenta republiky. Konkrétní výraz hledání nachází v situacích fakticky konfliktních, kdy je prezidentem postupováno (jednáno nebo naopak nejednáno) způsobem, se kterým dotčený účastník nesouhlasí a v k obhajobě dotčených práv využije možnosti soudního přezkumu (případně se obrací na Ústavní soud). Česká republika se svou relativně mladou Ústavou je stále v oblasti prezidentských pravomocí stále, optimisticky zhodnoceno, v prvé polovině hledání a teprve dochází ke zkoumání skutečného významu a obsahu řady dosud neužitých či nepřezkoumaných pravomocí. Zdrojem se tak stává rozhodovací soudní praxe a cílem se nyní stává rozbor případů, kdy rozhodnutí prezidentů vyvolala potřebu rozhodnutí NSS či nálezu Ústavního soudu. Tato rozhodnutí jsou cenným zdrojem správné aplikační praxe a mohou sloužit i k ověření ad hoc formulovaných hypotéz.

V prezidentské rozhodovací praxi lze spatřovat úsilí o co nejširší vymezení pravomocí, tj. aby úřad prezidenta umožňoval co nejobsáhlejší pravomoci, snad cílené k rozhodování (či nerozhodování), snad na základě volné úvahy vázán pokud možno co nejmenším množstvím pravidel a omezení.

[81] Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, Čl. 2)

Pokud ovšem Prezident republiky koná jako součást moci výkonné a rozhoduje o veřejných subjektivních právech, a vystupuje tedy v rovině správy nikoliv vládnutí, pak jeho rozhodovací činnost podléhá soudnímu přezkumu, který je pramenem zpětné vazby, která se stává zdrojem poučení, jakým způsobem lze v určitých věcech uvažovat, postupovat a jak vykládat formu a limity rozhodovací činnosti prezidenta republiky.

IX. Problematika jmenování soudců - Rozsudek NSS č.j. 4 Ans 9/2007-197 z 21.5.2008

Skutkově situace vznikla v návaznosti na rozhodnutí prezidenta republiky, které je specifikováno v Článku 63 písm. i) Ústavy (kontrasignovaná pravomoc), kdy na základě pověření předsedy vlády, či jím pověřeného člena po výběrovém řízení dochází ke jmenování soudců Prezidentem republiky.

Tento akt vyjadřuje jednak vzájemnou provázanost a závislost mocí výkonné a soudní (prezident v roli moci výkonné jmenuje soudce, jeho rozhodnutí naproti tomu mohou podléhat soudnímu přezkumu), je důležitým zejména z důvodu vážnosti, která je přikládána k výkonu funkce soudce v systému a organizaci státu (jmenování hlavou státu) a v neposlední řadě soudce skládá slib do rukou hlavy státu coby jeho vrcholného představitele. Podmínky vzniku funkce soudce jsou stanoveny v Ústavě, konkrétně v Článku 93 odst. 2 kde je vymezena základní podmínka jmenování do funkce soudce: *„Soudcem může být jmenován bezúhonný občan, který má vysokoškolské právnické vzdělání. Další předpoklady a postup stanoví zákon.“* [82]Tato forma blanketního odkazu nám poskytuje prostor pro zákonnou úpravu, kterou následně nalezneme v zákoně o soudech a soudcích, tj. v zákoně 6/2002 Sb. Tento zákon prošel několika novelizacemi, během kterých došlo k úpravě podmínek výkonu soudcovské funkce. Jednou z nich byla změna věku, která se zvýšila z 25 let na 30 let, s účinností od 1.7.2003 (viz §60 zákona 6/2002 Sb.). Přechodnou dobu ovšem byla stanovena výjimka (nemuseli splňovat podmínku 30 let) pro justiční čekatele a soudce, kterým pracovní poměr trval v době účinnosti řečené novely.[83]

[82] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 93

[83] KOCOUREK, Jiří. Zákon o soudech a soudcích: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2. str. 130-150

Soudní čekatel JUDr. Petr L. (dále jen „***čekatel***“) splňoval předpoklady pro výkon funkce soudce. Justiční zkouška, která je stanovena jako jedna z podmínek pro výkonu funkce soudce byla ze strany justičního čekatele splněna s hodnocením „*výtečně způsobilý*“ s tím, že zároveň došlo k naplnění všech ostatních podmínek výkonu funkce soudce, které jsou stanoveny v ustanovení §60 zákona o soudech a soudcích a kterými jsou zejména podmínka svéprávnosti, bezúhonnosti, dále pak skutečnost dle které jeho morální vlastnosti dávají záruku, že bude svou funkci řádně zastávat, výše již zmíněná podmínka věku nejméně 30 let s výjimkou, která je též vymezena výše a samozřejmě souhlas se jmenování do funkce a s přidělením k určitému soudu.

Všechny podmínky byly čekatelem řádně splněny a to způsobem, který vzhledem k ustálené rozhodovací praxi zaručoval řádný výkon funkce. Proto bylo předsedou vlády jmenování tohoto čekatele společně s dalšími 54 uchazeči, kanceláři prezidenta republiky navrženo i návrhem na přidělení k příslušným soudům.

Přesto došlo prezidentem republiky ke jmenování pouze 21 soudců. Ostatní kandidáty prezident odmítl jmenovat s poukazem na skutečnost, že ani jeden z nejmenovaných kandidátů nedosáhl věku 30 let, přestože se na tyto kandidáty vztahovala zákonná výjimka (viz výše). Tato skutečnost byla sdělena čekateli písemně ministrem spravedlnosti, se sdělením, že v okamžiku splnění podmínky věku bude návrh na jmenování do funkce opět předložen.

Čekatel však dospěl k závěru, že prezident v této situaci vystupuje jako správní orgán, v rovině rozhodování o veřejném subjektivním právu a proto je ve věci povinen rozhodnout v přiměřené lhůtě a v případě rozhodnutí, které je zamítavé musí být řádně doručeno, Vzhledem k tomu, že se rozhodnutí nedočkal, 13.5.2005 podal žalobu na nečinnost Prezidenta republiky.

Městský soud usnesením tuto žalobu odmítl, neb chybně dovodil neexistenci veřejného subjektivního práva v rovině jmenování do veřejné funkce s tím, že toto veřejným subjektivním právem dle tohoto usnesení Městského soudu v Praze není.

Proti tomuto odmítnutí byla čekatelem podána k NSS kasační stížnost, které bylo vyhověno a jejím obsahem došlo ke zrušení usnesení Městského soudu v Praze.

V rozhodnutí Nejvyššího Správního soudu bylo zdůrazněno, že

- na jmenování soudcem není právní nárok,
- nicméně z toho naopak ani neplyne to, že by z tohoto procesu přezkumu byl vyloučen i celý proces, který jmenování do funkce soudce předchází, stejně jako respektování další veřejných subjektivních práv, která mohou výt v daném procesu dotčena.
- Vzhledem ke skutečnosti, že funkce soudce je funkcí veřejnou, je kandidát ucházející se o tuto funkci oprávněn dovolávat se práva na volné podmínky v přístupu k voleným a jiným veřejným funkcím, kterou funkce soudce bezpochyby je, stejně jako má práva na ochranu proti diskriminaci při výběru do této funkce a stejně tak je oprávněn, aby o jeho věci bylo rozhodnuto bez zbytečných průtahů ve věci.
- V závěru rozhodnutí bylo zhodnoceno, že tento soubor veřejných subjektivních práv vytváří ze strany čekatele legitimní očekávání na předvídatelnost a konzistentnost rozhodovací praxe prezidenta republiky, a tyto jsou součástí principu právní jistoty, která je nedílnou částí principů právního státu tak jak je toto právo mj. zakotveno i v Článku 36 odst. 2 Listiny kde přímo nalezneme ustanovení: *„Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.“*[84] Ze kterého vyplývá, že ochranu těchto práv nelze ze soudního přezkumu vyloučit.

Jako právní jistotu v této souvislosti můžeme rozumět všeobecnou důvěru v právo, všeobecněji spočívá v tom, že každý může spoléhat, že mu stát poskytne efektivní ochranu v jeho právech, k tomu, že mu státní moc dopomůže k realizaci jeho subjektivních práv v případě, bude-li mu v tom bráněno a zároveň může spoléhat na to, že ho stát postihne pouze zákonnou a žádnou jinou, nepředvídatelnou sankcí, za to, že porušil právní předpis a konečně, že se může

[84] Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, Čl. 36

spolehnout na to, že nebude postihnut řádnou sankcí v případě, že nedošlo k porušení žádného právního předpisu.[85]

Městským soudem, kterému byla věc vrácena k rozhodnutí, došlo k uložení lhůty k vydání rozhodnutí v délce šesti měsíců. Městský soud lhůtu stanovil na základě dedukce, pokud má být o věci rozhodnuto jako o správním aktu, který je uplatňován prostřednictvím pravomoci prezidenta republiky, má prezident povinnost o jmenování rozhodnout a to buď jmenováním, nebo odmítnutím, ale s řádně vymezenými důvody.

Proti tomuto byla podána druhá kasační stížnost, v tomto případě ze strany žalovaného prezidenta republiky, pro domnělé chybné představy o průběhu a přípravě aktu jmenování soudce. Argumentováno bylo tím, že pravomoc jmenování soudce je založena Ústavou a zákon je v tomto případě pouze úpravou podpůrnou, která nemůže omezovat pravomoc prezidenta, protože prezident jmenuje na základě svého uvážení stejně, jako jmenuje velvyslance, či uděluje státní vyznamenání. Dále ve své kasační stížnosti žalovaný prezident republiky dovozoval absenci náležitostí správního řízení s tím, že pravomoc jmenování soudce není rozhodováním ve správním řízení, protože není prezidentu republiky stanovena žádná povinnost ve věci rozhodnout a ani žádné jiné náležitosti rozhodnutí zde nejsou stanoveny a proto se pojmově nemůže jednat o správní řízení, které by mělo podléhat soudnímu přezkumu, tak jak se domnívá žalobce, s odkazem na Článek 36 odst. 2 Ústavy ČR. Dále Prezident republiky uvedl, že podání návrhu na jmenování vládou, není úkon, který by byl způsobilý zahájit správní řízení a tento návrh je čistě interním úkonem který není žádným způsobem právně závazný a jedná se pouze o doporučení a argumentaci doplnil odkazem na ustálenou judikaturu Evropského soudu pro lidská ve věci Pellegrin proti Francii ve kterém bylo rozhodnuto, že nároky státních zaměstnanců vůči státu nespadají do působnosti článku 6 odst 1 úmluvy vyhlášené v ČR pod číslem 209/1992 Sb. Tato kasační stížnost byla zamítnuta.

Pro úplnost uvádím právní větu: „*Rozsah přezkumné pravomoci soudů ve správním soudnictví vymezuje na zákonné úrovni soudní řád správní, konkrétně ustanovení § 4 ve spojení s § 2 s. ř. s. Zákonná definice obsahuje tři prvky. Za prvé,*

[85] KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-717-9028-1. str. 205

jedná se o orgán moci výkonné či jiný z typu orgánů v definici uvedených. Za druhé, tento orgán rozhoduje o právech a povinnostech fyzických a právnických osob. Za třetí, toto rozhodování se děje v oblasti veřejné správy.

II. S ohledem na ústavní principy je nezbytné rozsah kompetenčních výluk ve správním soudnictví vykládat restriktivně: pouze ty věci, které zákonodárce výslovně vyňal, jsou z přezkumu ve správním soudnictví vyloučeny. Přezkum aktů prezidenta republiky však z rozhodování ve správním soudnictví zákonodárcem vyloučen nebyl.

III. Prezident republiky je orgánem moci výkonné. I na jeho počínání se tudíž beze zbytku vztahuje striktní požadavek uplatňování státní moci jen v případech stanovených zákonem a v jeho mezích (odst. 2 Listiny základních práv a svobod, respektive čl. 2 odst. 3 Ústavy). Prezident republiky při jmenování soudců realizuje úvahu svěřenou mu zákonem, která musí zůstat v zákonných mezích. Je vázán co do počtu a obsahu zákonných podmínek a není oprávněn stanovit podmínky vlastní, které by nebyly obsaženy v zákoně samotném. Stejně tak není oprávněn od některé ze zákonných podmínek odhlédnout a jmenovat kandidáta, který by některou z těchto podmínek nesplňoval. Pokud se prezident republiky rozhodne kandidáta navrženého vládou nejmenovat, pak je povinen jasně a srozumitelně odůvodnit, proč jeho jmenování odmítl.“[86]

Zajímavou je zejména část III. rozsudku a to z hlediska výkonu správy, v rámci které je prezidentu republiky uložena povinnost rozhodovat dle zákonných podmínek a je mu zakázáno odchýlení, či odhlédnutí od případného nesplnění podmínek. Krom toho je zde poukázáno na skutečnost toho, že prezident republiky má povinnost v případě nevyhovění návrhu tuto skutečnost vzhledem k tomu, že rozhoduje jako správní orgán je dle judikatury povinen i v případě, že nevyhoví žádosti, v případě, že dochází k rozhodování o veřejném subjektivním právu, musí být i odmítavé rozhodnutí řádně ze strany Prezidenta republiky zdůvodněno, neboť jak je již zmíněno výše, prezident republiky nerozhoduje dle vlastní libovůle, ale jako orgán veřejné moci, který je vázán podmínkami vymezenými v kapitole zabývající se výkonem správy ze strany prezidenta.

Dále cituji: „*Z imperativu zákonnosti činnosti orgánů veřejné moci, z principu právního státu (čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s čl. 1 Ústavy), jakož i ze*

[86] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 4 Ans 9/2007-197

zákazu libovůle orgánů veřejné moci konečně plyne požadavek odůvodnit přijaté rozhodnutí. Dle ustálené judikatury Ústavního soudu je náležité odůvodnění, které srozumitelně a plně vyloží důvody pro přijaté rozhodnutí, pojistkou proti libovůli a nekonzistenci rozhodování orgánu veřejné moci.

Výše uvedené obecné závěry, aplikovány na projednávaný případ, znamenají, že prezident republiky při jmenování soudců realizuje úvahu svěřenou mu zákonem, která musí zůstat v jeho mezích. Je vázán co do počtu a obsahu zákonných podmínek. Není oprávněn stanovit podmínky vlastní, které by nebyly obsaženy v zákoně samotném. Stejně tak není oprávněn od některé z podmínek odhlédnout a jmenovat kandidáta, který by některou ze zákonných podmínek nesplňoval. Pokud se prezident republiky rozhodne kandidáta vlády nejmenovat, pak je povinen jasně a srozumitelně odůvodnit, proč jej odmítl.[87]

V části VII. odůvodnění rozsudku je analyzována nečinnost prezidenta, která je zde vyhodnocena jako závadná i přes skutečnost dle které nejsou stanoveny žádné konkrétní lhůty, které prezidentu ukládají v jaké lhůtě má v dané věci rozhodnout. Nejvyšší správní soud však v tomto případě odkazuje na skutečnost, že rozhodování prezidenta republiky se neodehrává v právním vakuu a jako takové je tedy vázáno stejnými principy jako veškerý výkon státní moci, tj. striktní zákonnost, zákaz libovůle a z tohoto plynoucí požadavky na konzistentnost a předvídatelnost rozhodovací praxe Prezidenta při výkonu správy.

Tímto zdůvodněním však není zamezeno prezidentu republiky řádného uplatnění své pravomoci a v případě, že tento dojde k závěru, že zde jsou závažné zákonné důvody, pro které by ke jmenování čekatele dojít nemělo, měl by Prezident tohoto řádně odůvodněným rozhodnutím v přiměřené lhůtě odmítnout jmenovat.

K řádnému odmítnutí jmenování nalezneme nástroje v ustanovení zabývajícím se předpoklady řádné výkonu soudcovské funkce či funkce přísedícího: *„Soudcem nebo přísedícím může být ustanoven státní občan České republiky (dále jen "občan"), který je plně svéprávný a bezúhonný, jestliže jeho zkušenosti a morální vlastnosti dávají záruku, že bude svou funkci řádně zastávat,*

[87] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 4 Ans 9/2007-197

v den ustanovení dosáhl věku nejméně 30 let a souhlasí se svým ustanovením za soudce nebo přísedícího a s přidělením k určitému soudu.“[88]

Jako samozřejmé zde působí podmínky svéprávnosti a bezúhonnosti, zvláštní a obtížně posouditelnou je zejména podmínka zkušenosti a morálních vlastností, dávajících záruku řádného zastávání funkce, tato otázka je mj. rozebírána v rámci analyzované judikatury, kdy je tento neurčitý právní pojem uveden jako příklad, který může sloužit pro případ uplatnění správního uvážení jako argument, který může správní orgán užít i když pojem „zkušenosti a morálních vlastností“ ve své podstatě není neurčitým právním pojmem přímo v analyzovaném judikátu je zmíněno „*V aplikační praxi však mají obě legislativní techniky stejnou funkci: vytvořit pro příslušný orgán prostor pro jeho relativně samostatnou úvahu při výkonu svěřené pravomoci a umožnit mu adekvátně reagovat na různost okolností. Při výkladu neurčitých pojmů je tedy jmenovací orgán nadán určitou mírou úvahy.“*[89]

Komentář se k této podmínce výkonu funkce soudce zmiňuje v úvodu s tím, že posouzení splnění předpokladu *„dávající záruku řádného výkonu zastávání funkce“* je obtížné ale i přesto je shledáno jako potřebné vzhledem ke skutečnosti, že tato povinnost je uložena zákonem. Dále je v rámci komentáře zmíněno, že pro posouzení těchto podmínek je v současnosti přistoupeno k postupné realizaci psychologicko- diagnostických vyšetření všech uchazečů o výkon soudce, včetně justičních čekatelů, sic se tato diagnostická vyšetření mohou zdát jako netypickými opatřením jedná se v dnešní době již o relativně běžnou praxi uplatňovanou v řadě státních institucích v rámci kterých je na uchazeče v případě jejich výběru kladena zvýšená psychická zátěž, tato praxe je relativně běžnou i ve většině personálních agentur, či větších společností, které tímto způsobem obvykle provádějí výběr zaměstnanců v několika kolovém výběrovém řízení.

Přestože je pro rozhodovací praxi ustálen tento rozhodovací postup, je zmíněné ustanovení zákona pro stanovení podmínek pro výkon funkce soudce možností, ve které Prezident republiky může uplatnit svou rozhodovací pravomoc tím, že na základě vyhodnocení testů, či zjištění o osobnostních nedostatků, které

[88] Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), § 60

[89] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 4 Ans 9/2007-197

mohou být důvodně považovány za důvody nasvědčující tomu, že nebude řádně docházet k výkonu funkce odůvodnit odmítnutí jmenování takové uchazeče.

Názor na tento způsob výkonu úřadu prezidenta se různí, nicméně nelze na něj pohlížet jednoznačně. Každý prezident učinil rozhodnutí, která byla veřejností vyhodnocována jako minimálně netradiční, či v některých případech plně kontroverzní.

Nejmenování justičních čekatelů soudci je jedním z případů, který je na pomyslné stupnici kontroverznosti vzhledem k současné situaci v české společnosti, alespoň v té široké vnímáno jako krok, který z pohledu odstupem není zas až tak kontroverzním jak by se mohlo zdát. Vzhledem k relativně krátké existenci ústavnosti v Čechách lze na tento případ pohlížet jako na způsob, kterým dochází k přesnějšímu vymezování pravidel, dle kterých jsou uplatňovány pravomoci prezidenta a uplatňována pravidla v systému brzd a vyvážení.

Shrnutí

Rozhodnutí poskytuje podrobnější vhled a stanovení podmínek pro výkon pravomocí, ve kterém je vysvětleno, že prezident sic je suverénním orgánem nevykonává své pravomoci neomezeně. Pokud rozhoduje tak, že reprezentuje státní moc a je tedy správním orgánem je povinen řídit se striktními principy a postupy dle správního práva jakými je například princip legitimního očekávání, řádné zdůvodňování případných rozhodnutí a rozhodování bez zbytečného prodlení.

Jako většina judikátů nám ani tento nebude schopen poskytnout zcela vyčerpávající analýzu všech okolností s rozhraním mezi případy, kdy je prezident vázán rozhodnout a případy, kdy má prezident právo diskrece v tom zda-li uplatní svou pravomoc či nikoliv.

Ve své podstatě rozhodnutí potvrzuje mou teorii, dle které je v případě výkonu veřejné správy prezident republiky považován za správní orgány a jako takový je tedy vázán jeho pravidly a principy. Nemůže tedy v případě takových práv a povinností o kterých je v této rovině rozhodováno rozhodovat dle své libovůle.

X. Nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 12/17-2 k otázce jmenování profesorů vysokých škol prezidentem republiky

V březnu 2015 byly prezidentu republiky předloženy písemné návrhy na jmenování 45 nových profesorů; u všech vláda usnesením svému předsedovi doporučila kontrasignovat rozhodnutí o jmenování profesorů, tak jak tito byli navrhnuti ke jmenování. Prezident ovšem odmítl jmenování tří z navrhovaných s tím, že pro toto odmítnutí jmenování byly uvedeny důvody, kterými měly být

- v případě Jiřího Fajta, diskvalifikující otázka příspěvku k platu Jiřího Fajta poskytnutého Komerční bankou.
- V případě Ivana Ošťádala mělo být diskvalifikující jeho spolupráce se Státní Bezpečností v osmdesátých letech,
- odmítnutí jmenování Jana Eichlera bylo zdůvodněno diskvalifikujícím působením při Československé lidové armádě, konkrétně při oddělení propagandy a ideologické správy.[90]

Odmítnutí se setkalo s odporem v podobě s intenzivní odezvy ze strany akademické obce a většiny vysokých škol. Odpůrci konstatovali, že všichni kandidáti prošli složitým, dlouhodobým, náročným výběrovým řízením a následným hlasováním, které doporučilo jejich jmenování. Pověst všech kandidátů je dle univerzit – navrhovatelů jmenování - byla nezpochybnitelná.

Postižení účastníci podali u Městskému soudu v Praze správní žalobu proti nečinnosti dle §79 Správního řádu soudního, založenou na tvrzení, že rozhodnutí je chybné a nedostatečně zdůvodněné. Z toho vyvodili prezidentovo prodlení v podobě nečinnosti. Žaloba byla zamítnuta pro nedůvodnost neboť soud: neshledal prezidenta nečinným. Prezident dle názoru soudu rozhodnutí vydal nejpozději přípisem zaslaným ministryni školství v lednu 2016 s tím, že co zdůvodnění bylo odkázáno na webové stránku hradu. Přípis společně s odkazem na web byl dle názoru soudu správní akt v materiálním slova smyslu a nelze se dožadovat ochrany

[90] Prezident republiky se rozhodl nejmenovat tři profesory. Pražský Hrad [online]. [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-se-rozhodl-nejmenovat-tri-profesory-11098

proti nečinnosti. Kasační stížnost proti rozhodnutí Městského soudu byla zamítnuta.

Stěžovatelé proto podali ústavní stížnost k Ústavnímu soudu s poukazem na porušování ústavou zaručených práv v nerespektování principů právního státu podle článku 1 odst. 1 Ústavy, dále porušení principu výkonu státní moci v zákonných mezích tak jak je toto limitováno v článku 2 odst. 3 Ústavy; namítli i porušení článku 4 Ústavy spočívající v ignorování požadavku kontrasignace pravomoci jmenování vysokoškolských profesorů a uzavřeli, že byli na svých právech zkráceni také dle článku 15. odst. 2, článku 26 odst. 1, článku 33 a článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.[91][92][93][94]

Ústavní stížnost byla zamítnuta a to z důvodu nesprávné prvotní podání žaloby, (mělo být žalováno proti rozhodnutí prezidenta republiky, nikoliv pro nečinnost), neb prezident v této situaci nečinný nebyl a druh žaloby, která měla být podána, měla být žaloba na rozhodnutí.

Podmínkou přezkumu Ústavním soudem by bylo podání žaloby proti rozhodnutí o nejmenování stěžovatelů a nikoliv v případě, kdy byla podána žaloba proti nečinnosti.

Na nejasnost původního žalobního návrhu byli stěžovatelé prvotním soudem, který se věcí zabýval upozornění s tím, že tato nejasnost byla následně upravena a žaloba byla vymezena tak, že prezidentu republiky má být uložena povinnost dle § 81 odst. 2 Správního řádu soudního, dle kterého *„Je-li návrh důvodný, soud uloží rozsudkem správnímu orgánu povinnost vydat rozhodnutí nebo*

[91] ZEMANOVO NEJMENOVÁNÍ PROFESORŮ ZAVÁNÍ SVÉVOLÍ A BOURÁNÍM SYSTÉMU [online]. 2019 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.respekt.cz/politika/nejmenovani-profesoru-zavani-svevoli-zeman-chce-system-bourat

[92]Zeman nepodepsal profesory. Fajt: Je to východní despocie [online]. 2015 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zeman-nepodepsal-jmenovani-profesoru-rektor-uk-protestuje/r~2ee28826f34811e493f4002590604f2e/

[93]Jmenování profesorů se odkládá, nikdo nechce přijít [online]. 2015 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/rektor-cvut-zeman-bude-na-hrade-pri-jmenovani-profesoru-sam/r~f45311d8f3c611e4bcb60025900fea04/

[94] Univerzita žaluje Hrad kvůli nejmenování profesorů. Prezident podle ní nemá rozhodnutí přezkoumávat [online]. 2019 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2730986-zive-hrad-odmita-jmenovat-navrzene-profesory-univerzita-chysta-zaloby

osvědčí a stanoví k tomu přiměřenou lhůtu, ne však delší než kterou určuje zvláštní zákon.“[95]

V situaci vylíčené stěžovateli je nutné zhodnotit, že žalobou proti nečinnosti, se vydání rozhodnutí může případný žalobce domáhat rozhodnutí pouze v případě, kdy se této ochrany nelze domáhat prostřednictvím žaloby proti rozhodnutí správního orgánu s tím, že rozhodnutí musí být vnímáno v materiálním a nikoliv formálním pojetí, tj. pro takové rozhodnutí není podstatné označení daného rozhodnutí vysloveně jako rozhodnutí, ale jeho reálná schopnost ovlivnění práv a povinností případného žalobce takovým rozhodnutím, které je v rozporu s platným právem, či jeho vydání jiným způsobem porušuje zaručovaná práva.

Pokud dochází k rozhodnutí, které typově není obvyklé, je třeba zejména opatrně a podrobně realizovat soudní dohled nad vydáváním rozhodnutím v situacích kdy zde není dán procesní předpis upravující postup dané instituce – v tomto případě úřadu prezidenta republiky, která zde vystupuje jako vykonavatel veřejné správy a v takovém případě je nutné subsidiárně použít Správního řádu, jako páteřního předpisu upravujícího rozhodování správních orgánů.

Vyjádření Ústavního soudu ve věci kontrasignace tohoto rozhodnutí je dle názoru soudu vnitřně rozporné.

Princip kontrasignace, tak jak je v této práci vysvětlen výše spočívá ve skutečnosti, dle které aby mohlo dané rozhodnutí prezidenta republiky být platným, je k tomuto požadována kontrasignace ze strany předsedy vlády či jím pověřeného člena, tak jak je toto specifikováno v článku 63 odst. 3 Ústavy. Institut kontrasignace se však uplatní pouze v případě pozitivně vymezeného rozhodnutí ze strany prezidenta republiky, kupříkladu v předmětném případě, kdy jmenovací dekret, kterým je jmenován profesor musí nést podpis jak prezidenta republiky, tak předsedy vlády či jím pověřeného člena, v případě, kdy by zde jeden z podpisů nebyl, nemůže dojít k platnému jmenování profesora. Opačným případem je však v této situaci negativní rozhodnutí, které nepodléhá kontrasignaci, neb pouze pro jmenování do funkce, či pro jinou pozitivní aplikaci je potřeba souladu pro kontrasignaci, v opačném případě by taková aplikace vedla k absurdním závěrům, dle kterých by i rozhodnutí prezidenta, které je zamítavé muselo být podepsáno jak prezidentem, tak předsedou vlády, kdy ve většině případů by docházelo k situacím,

[95] Zákon č. 150/2002 Sb., Soudní řád správní, § 81

kdy jeden z orgánů, který podepisuje rozhodnutí není spokojen s rozhodnutím, což by v situaci, uvedené ad absurdum mohlo způsobit úplné zablokování kontrasignovaných pravomocí jednáním, kdy v případě, nesouhlasu s negativním rozhodnutím by mohl předseda vlády zablokovat vydání negativního rozhodnutí odmítnutím jeho kontrasignace.

Ústavní soud nález uzavírá s tím, že rozhodnutí prezidenta republiky o nejmenování profesorů v řízení předcházejícím projednávané Ústavní stížnosti nebylo napadeno odpovídajícím typem žaloby, což ve svém důsledku způsobilo nemožnost meritorního přezkumu věci.

Shrnutí

V první řadě je potřeba shrnout, že žalobou proti nečinnost se v ústavním soudnictví je potřeba bránit jako poslední instancí. S tím souvisí, pojetí rozhodnutí správního orgánu v materiálním a nikoliv formálním pojetí.

Pokud tedy budeme parafrázovat rozhodnutí Ústavního soudu, pokud prezident vydá něco, co by mohlo být považováno jako rozhodnutí, tak není rozhodné, zda-li splňuje všechny náležitosti rozhodnutí jako takového, z hlediska přezkumu je důležitá jeho reálná schopnost negativně zasáhnout do právní sféry toho, o jehož právech se rozhoduje.

Dalším důležitým aspektem projednaným v rámci tohoto nálezu je skutečnost shrnovaná v závěru a tou je skutečnost, že kontrasignace aktů prezidenta republiky je vyžadována pouze v případě pozitivního rozhodnutí ve věci, v opačném případě by toto znamenalo absurdní situaci, dle které by rozhodnutí nemohla být vydána buď vůbec, anebo jen taková rozhodnutí kde by jeden z aktérů svým podpisem připouštěl rozhodnutí, se kterým by však reálně nesouhlasil.

Důležité je ve věci poukázání na skutečnost, že tento případ je kvůli zmíněnému chybně zvolenému způsobu žaloby do dnešního dne stále nedořešen a to mj. i kvůli všeobecné přetíženosti správního úseku Městského soudu v Praze.[96]

Závěrem je tedy shodně jako v případě přechozího judikátu upozornit na skutečnost přezkoumatelnosti rozhodnutí prezidenta republiky v případě výkonu

[96] *Univerzita Karlova kvůli nejmenování profesorů podala dvě správní žaloby* [online]. 2019 [cit. 2020-03-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/univerzita-karlova-jiri-fajt-ivan-ostadal-jmenovani-profesor-zaloba-prezident-zeman.A190211_094015_domaci_cern

veřejné správy, kdy prezident konkrétně v tomto případě má vykonávat formální akt jmenování a nikoliv si klást vlastní zvláštní podmínky a posuzovat důvěryhodnost kandidátů jako takových. Je zde tedy opětovně potvrzena teze o zákazu svévolnosti rozhodování prezidenta. Vychází se zde tedy opětovně z principů zakotvených správních právem, tj. prezident je povinen rozhodnout a to v rozumné lhůtě, na základě zákonných podmínek a způsobem v takovém případě předvídatelným vzhledem k okolnostem.

XI. Nález Ústavního soudu č. 285/2001 Sb. ze dne 20. června 2001 ve věci návrhu na vydání nálezu, že k platnosti rozhodnutí prezidenta republiky o jmenování guvernéra a viceguvernéra České národní banky se vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády

Jak již vyplývá z názvu, jedná se v tomto případě o spor mezi vládou a prezidentem republiky vzniklý v roce 2000. V úvodu tohoto sporu se pokoušela vláda napadnout rozhodnutí prezidenta republiky, kterým byli jmenováni guvernér a viceguvernér České národní banky. Tento judikát je zajímavý primárně z hlediska ústavně – právního zmínění ústavní zvyklost v rámci judikaturního rozhodnutí ústavního soudu a z toho, že je zde skutečně v praxi uvedeno to o čem se jen vágně zmiňuje teorie zabývající se ústavními zvyklostmi.

Druhou důležitou součástí tohoto judikátu je kompetenční vymezení jmenování jako pravomoci dle Článku 62 Ústavy. V tomto případě se jedná o skutkový stav v rámci kterého je dle právního názoru vlády potřeba kontrasignace pro jmenování guvernéra a viceguvernéra ČNB a to z toho důvodu, že toto jmenování není vymezeno v Článku 62 písm. k) Ústavy, který nám pouze sděluje, že „*Prezident republiky … jmenuje členy Bankovní rady České národní banky“*[97] přičemž v tomto článku, ani v Článku 98, který se vysloveně zabývá ČNB nenalezneme ani zmínky o guvernérovi, či viceguvernérech a jejich jmenování, z čehož členové vlády usuzují, že se jedná o pravomoc subsidiárně vztáhnutou do Článku 63 odst. 2, dle které kterého *„Prezidentovi republiky přísluší vykonávat i pravomoci, které nejsou výslovně v ústavním zákoně uvedeny, stanoví-li tak zákon.“* A vzhledem k povaze pravomocí dle Článku 63, tak jak jsou tyto vymezeny

[97] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 62

v příslušné kapitole k uplatnění těchto je potřeba kontrasignace předsedou vlády, či jím pověřeného člena. S přímým rozporem v této věci byl však jak názor prezidenta republiky, tak do té doby 8 let ustálené rozhodovací praxe a proto byla podána ze strany vlády Ústavní stížnost, dle §120 zákona č. 182/1993 Sb. s tím, že se jedná o kompetenční spor.

V této stížnosti Ústavní soud zhodnotil, že pravomoc jmenování guvernéra a viceguvernéra je v dikci prezidenta republiky a, že k tomuto kontrasignace potřebná není. Zajímavým jak již bylo zmíněno výše je zde zejména vymezení ústavní zvyklosti tuto Ústavní soud spatřuje zejména v tom, že bez kontrasignace docházelo ke jmenování všech členů bankovní rady soustavně od roku 1993 až do doby rozhodnutí (rozhodnuto 03.08.2001). S tím, že se v této věci tím pádem utvořila ústavní konvence, „*která jsou v ústavním státě velmi významnými prvky, které komponují a formují Ústavu do funkčního celku a zaplňují prostor mezi strohými vyjádřeními ústavních principů a institucí a variabilitou ústavních situací V demokratickém právním státě je sotva představitelné, aby interpretace ústavy a jí odpovídající ústavní zvyklosti respektované a nenapadené po celou dobu od jejího vzniku byly její účelovou dezinterpretací zpochybněny a s nimi i celá dosavadní praxe včetně řady rozhodnutí, jež nebyla dosud nikdy napadena.*“[98]

Jak již bylo zmíněno v kapitole zabývající se ústavními zvyklostmi a znovu definováno v tomto nálezu je velmi zjednodušenou formou ústavní zvyklostí způsob, kterým soustavným a všeobecně respektovaným způsobem chování, dochází k dotváření práva jako takového a jak můžeme vidět v tomto judikátu, je tento způsob utváření ústavnosti respektován i Ústavním soudem, který ho tímto způsobem legitimizuje a to zejména v následující části nálezu, ve které je zmíněno, že na uplatňování tohoto principu nezáleží toliko na formálních náležitostech ústavní zvyklosti jako takové, ale na skutečnosti, že na základě hodnotového a institucionálního konsensu byl do doby podání stížnosti praktikován postup, který byl bez odporu kteréhokoliv z ústavních orgánů uplatňován a to opakovaně a jednoznačně způsobem, který potvrzoval interpretaci definovanou v Článku 62 písm. k) Ústavy v tom smyslu, který respektoval rozhodnutí jako výlučnou pravomoc prezidenta takovým způsobem které nepodléhá kontrasignaci, tak jak by

[98] Nález č. 285/2001 Sb., Ústavního soudu ze dne 20. června 2001 ve věci návrhu na vydání nálezu, že k platnosti rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. listopadu 2000 o jmenování guvernéra a viceguvernéra České národní banky se vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, II.)

tomu bylo v případě, kdy by byla tato pravomoc shledána jako podléhající definici dle Článku 63 odst. 2 Ústavy.

Druhým z pohledu této práce je aspekt rozebírané jmenovací pravomoci, jako prezidenta republiky, tak jak je tento analyzován Ústavním soudem. Vláda má tyto pravomoci za vztažené pod Článek 63 odst. 2 tak jak je toto zmíněno v předchozím odstavci, nicméně Ústavní soud provádí podrobnější rozbor této pravomoci jako takové a to zejména v rovině nezávislosti, jako jistou formu ochrany nezávislosti této instituce, která má jako taková být nezávislá na vládě. Proto je princip tohoto jmenování jako takový vztažen pod článek 62 Ústavy, neb jmenování jako takové prochází sic konzultací vlády vůči prezidentovi, tato však jako taková není závaznou ve věci jmenování.[99]

Shrnutí

Ústavním soudem došlo k zamítnutí návrhu jako takového, neb sic byl ze strany stěžovatelů upravován pro nejasné vymezení typu kompetenčního sporu, nebyla v něm shledána dostatečná argumentace, která by zdůvodňovala zrušení rozhodnutí prezidenta republiky a to mj. z důvodů účelové interpretace Ústavy a souvisejících zákonů o ČNB, chybná interpretace principů suverenity lidu v právním státě, či pominutí některých principů figurování hlavy státu v rámci demokratického právního státu. i přesto nám Ústavní soud v tomto judikátu nabízí bližší vymezení pojmu ústavní zvyklosti, či zde nalezneme praktický příklad, který nám vymezil Ústavní jako případ ve kterém prezident republiky figuruje jako nadstranický suverén, který by v právním státě měl sloužit jako stabilizační prvek, stojící nad aktuálním politickým zápolením.[100]

Závěrem je tento judikát důležitým z hlediska judikaturního vymezení Ústavní zvyklosti, tak je tato již definována v dřívější kapitole této práce s tím, že zde v praxi vidíme utváření ústavních zvyklostí a jejich respektování. Důležité je si zde uvědomění té skutečnosti, že vznik může být nerušený a k definici konkrétní

[99] Nález č. 285/2001 Sb., Ústavního soudu ze dne 20. června 2001 ve věci návrhu na vydání nálezu, že k platnosti rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. listopadu 2000 o jmenování guvernéra a viceguvernéra České národní banky se vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, II.)

[100] Nález č. 285/2001 Sb., Ústavního soudu ze dne 20. června 2001 ve věci návrhu na vydání nálezu, že k platnosti rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. listopadu 2000 o jmenování guvernéra a viceguvernéra České národní banky se vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, II.)

zvyklosti jako takové může dojít až v případě, kdy zde bude pokus o odepření její aplikace. Tento judikát nám též ukazuje, že ústavní zvyklosti umožňují fungování Ústavy, která nám ne vždy nabízí vyčerpávající odpověď na otázky, které se objevují v souvislosti s aplikací ústavních pravidel.

XII. Problematický způsob výkonu úřadu Prezidenta republiky

Za relativně krátkou dobu existence republiky se v rámci jejího vedení vystřídaly tři velmi odlišné a velmi specifické osobnosti, z nichž jak již bylo zmíněno v kapitole označené „Způsoby výkonu prezidentského úřadu je jednou z rozporuplných a nejasně působících na českou politickou situaci a kontroverzní osobností Miloš Zeman, na kterého jak již bylo zmíněno v kapitole zabývající se Milošem Zemanem, byla ze strany Parlamentu, pro jeho rozporuplný vliv a rozhodnutí na hraně ústavní konformity a v některých případech s nejvyšší pravděpodobností Ústavně non-konformní rozhodnutí, způsob reprezentace státu a celkově funkce prezidenta podána ústavní žaloba Senátem ČR. Přestože její podání nakonec nebylo Parlamentem ČR schváleno, můžeme samotnou skutečnost jejího podání považovat za dostačující argument, svědčící o kontroverznosti způsobu vykonávání úřadu ze strany Miloše Zemana.

XIII. Žaloba na Miloše Zemana pro Hrubé porušení Ústavy

Ne všechna rozhodnutí, byť mohou být ústavně nekonformní, ve svém výsledku naleznou svou cestu k soudnímu přezkumu. Přesto považuji za nutné se (jako v případě žaloby pro hrubé porušení ústavy viz str. 28-29) věnovat této problematice pozornost a analyzovat, v čem byl shledáván rozpor s ústavním pořádkem.

Mezi rozhodnutí, která se řádného soudního přezkumu nedočkala, patří mj. ta, která byla obsahem žaloby (dle Čl. 65 Ústavy) na úřadujícího prezidenta republiky Miloše Zemana. Stalo se tomu pro politickou neshodu v řadách zákonodárných sborů: pro nedostatečnou podporu v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, nedošlo ke schválení podání této žaloby a ta nemohla být projednána, tedy nemohlo ani dojít k posouzení toho, zda v ní popsaná jednání prezidenta republiky byla, či nebyla hrubým porušením Ústavy.

Podání žaloby bylo iniciováno Senátorem Václavem Láskou, který shromáždil skupinu Senátorů, se kterými sestavili návrh textu žaloby a do kterého

zahrnuli skutky vytýkané úřadujícímu prezidentu Miloši Zemanovi, ve kterých spatřovali hrubé porušení Ústavy. Vycházeli ze závěru, že taková jednání nemohou být, v intenzitě, ve které jimi, podle jejich názoru, dochází k porušování Ústavy ze strany Miloše Zemana, dále přehlíženy a jsou důvodem pro podání žaloby.

Na rozdíl od žaloby, která byla projednávána v případě Václava Klause, není žalobou pro tvrzenou velezradu prezidenta, ale pro hrubé porušení Ústavy. Jedná se tak o významný, až přelomový moment moderních Českých dějin, kdy žaloba tohoto druhu byla navrhována a je poprvé projednávána (v dalším textu k jejímu označení používám výraz „žaloba“, byť se fakticky jedná o neschválený návrh žaloby).

V první řadě je úřadujícímu prezidentu vytýkáno jmenování Jiřího Rusnoka premiérem, ačkoliv ve sněmovně byla v rozhodném období většinová podpora pro možné sestavení vlády, vedená Miroslavou Němcovou (ODS). Jmenováním a současným ignorováním většinové podpory způsobilé k vyslovení důvěře jiné vládě znamenalo, že fakticky byl na více než sedm měsíců prezidentem uskutečňován, v rozporu s duchem ústavního pořádku, prezidentský systém exekutivního vládnutí.

Dále jsou žalobou úřadujícímu prezidentu vytýkána utajená povolební jednání z října 2017, jejichž cílem bylo zamezit, aby se premiérem nominovaným vítěznou ČSSD stal Bohuslav Sobotka a průtahy ve jmenování vlády.

Cílem prezidenta republiky bylo dosažení stavu, kdy by byl navržen jiný kandidát, který by byl pro úřadujícího prezidenta Miloše Zemana přijatelný. Podle obsahu žaloby prezident nepřiměřeně protahoval proces jmenování vlády i přesto, že měla od okamžiku, kdy bylo zveřejnění její navrhované složení, podporu většiny Poslanecké sněmovny. Přesto k jejímu jmenování prezident přistoupil až 95 dní (více než ¼ roku) po volbách. Tento postup byl žalobou hodnocen jako nepřijatelný zásah do principů svobodné politické soutěže.

Dále je žalobou úřadujícímu prezidentu vytýkáno porušení povinnosti jmenovat člena vlády navrhovaného předsedy vlády: poté co vláda Andreje Babiše nezískala v lednu 2018 důvěru Poslanecké sněmovny a podala demisi, došlo k průtahům ve jmenování vlády nové až do června 2018.

Fakticky byl úřadujícím prezidentem vytvořen stav, kdy vládla vláda, která objektivně nezískala a tedy ani neměla důvěru Poslanecké sněmovny Parlamentu

ČR. V důsledku činnosti úřadujícího prezidenta tím bylo prodlužováno působení vlády, kterou jmenoval (akceptoval), ovšem které se nedostalo důvěry potřebné k tomu, aby mohla legitimně působit. Z postoje úřadujícího prezidenta lze dovodit, že její působení, přes nedostatek důvěry, prezidentu, z důvodů známých jen jemu, vyhovovalo. Vzniklý stav krom jiného byl kritizován opozicí, mj. prohlášením opozičního Poslance Petra Fialy prohlášením: *„Vláda bez důvěry by měla pouze svítit a topit.“*[101]. Tato vláda tak vládla bez reálné odpovědnosti vůči Poslanecké sněmovně, čímž opět došlo k faktickému výkonu prezidentského úřadu prezidentským systém exekutivního vládnutí.

V této souvislosti nelze ponechat bez povšimnutí skutečnost, že v době, kdy úřadující prezident ustal v otálení a přistoupil ke jmenování vlády, odmítl jmenovat ministrem, předsedou vlády (Andrejem Babišem) navrhovaného Miroslava Pocheho. Rozhodnutí bylo prezidentem republiky odůvodňováno tím, že „*Miroslav Poche by se měl věnovat svým povinnostem europoslance a to v Bruselu či ve Štrasburku.*[102]*“*. Tímto jednáním mělo dojít k porušení povinnosti prezidenta republiky jmenování člena vlády na návrh předsedy vlády.

Dále je žalobou úřadujícímu prezidentu vytýkáno neformální vyvíjení tlaku na předsedu Nejvyššího správního soudu Josefa Baxu. Podle obsahu žaloby se měl prezident republiky pokoušet ovlivnit rozhodnutí ve věci jíž byl přímým účastníkem (stranou) a to věci vedené pod sp.zn. 1As 170/2018 ve věci jmenování vysokoškolských profesorů (věc je rozvedena v kapitole zabývající se problematickými rozhodnutími prezidenta republiky, viz kapitola „Problematická rozhodnutí Prezidenta republiky“, s tím, že v případě rozhodnutí dle instrukcí prezidenta republiky mělo dojít k příslibu funkce předsedy Ústavního soudu pro Josefa Baxu, čímž se měl prezident dopustit velmi závažného zásahu do principu nezávislosti soudní moci.

Dále byly v této žalobě prezidentu republiky vyčítány dílčí skutky, které jsou v rozporu s právním řádem České republiky, mezi které patří:

---

[101] *Vláda bez důvěry by měla jen „topit a svítit“, kritizovala opozice kabinet* [online]. 2018 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/snemovna-mimoradna-schuze-vlada-bez-duvery-demise-babis-farsky-personalni-zmeny.A180309_084035_domaci_bja

[102] *Zeman Pocheho na ministerstvu nechce. ‚Má plnit funkce v Bruselu a ve Štrasburku,‘ řekl* [online]. 2018 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-poche-cssd-petricek-ministerstvo-zahranici-prazsky-hrad_1810051208_kno

- návrh Karla Srpa na jmenování do rady Ústavu pro studium totálních režimů, ačkoliv tento nesplňoval zákonné podmínky pro toto jmenování;

- dlouhodobé vyjadřování stanovisek obsahově v rozporu s oficiální vládní zahraniční politikou. Výroky hodnocené jako „problematické“ se dotýkaly anexe území Krymu Ruskou federací a s uvalení následných sankcí;

- podobně tomu bylo v případě snahy ovlivnit vydání Jevgenije Nikulina do USA, či výroků prezidenta republiky o domnělé výrobě jedu „novičok“ v ČR (souvisí s útokem na Sergeje Skripala), který byl v přímém rozporu s oficiálními stanovisky ministerstva zahraničí i obrany;

- nelze nezmínit ani žalobou vytýkané nejmenování navržených generálů, nejmenování navržených profesorů a celkové zpochybňování nezávislosti a kompetentnosti české justice;

Návrh žaloby byl v červenci 2019 projednáván na půdě Senátu ČR, kde byl schválen, a ve lhůtě tří měsíců návrhem měla zabývat Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Vzhledem k rozvržení sil, které bylo v té době v Poslanecké sněmovně, nebylo očekáváno schválení této žaloby Poslaneckou sněmovnou. V tomto smyslu se také po schválení Senátem vyjádřil mluvčí prezidenta tak, že označil tuto žalobu za *„politický pamflet, který nemá s Ústavou České republiky nic společného“*[103]

Před jednáním Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, v rámci kterého měla být žaloba projednána, bylo ze strany ústavních právníků Jana Kysely, Jana Wintra a Jana Kudrny v rámci semináře zabývajícího se jednáním prezidenta republiky konstatováno, byť s odchylkami u jednotlivých bodů žaloby, že prezident se dopustil hrubého porušení Ústavy a jeho jednání by mělo být projednáno Ústavním soudem.

Za velmi výstižné považuji vyjádření Jana Wintra, který dospěl k závěru o vychylování systému parlamentní demokracie, formulovanému slovy. „*Máme republikánskou formu vlády, nejsme země neodpovědných monarchů a není možné*

[103] *Návrh ústavní žaloby na prezidenta Zemana senátoři podpořili. Prošel o tři hlasy* [online]. 2019 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-ustavni-zaloba-senat_1907241959_pj

trpět ústavního činitele, který není v případě porušování ústavy formálně nebo fakticky postižitelný za své protiprávní jednání.“[104]

Dne 26. 9. 2019 byla žaloba projednána Poslaneckou sněmovnou a po velmi dlouhé, v některých momentech rozpory budících poslaneckých přednesech, žaloba na prezidenta republiky schválena nebyla.

Mezi výroky, které mohou odrážet politickou vyspělost a politickou kulturu, o žalobě rozhodující vládní koalice, ale koneckonců i o důvodech rozhodnutí o návrhu žaloby, vypovídá mj. prohlášení Jaroslava Faltýnka, poslance za vládní stranu ANO, který označil vystoupení senátora Václava Lásky- iniciátora podání žaloby za *„aktivisticko agresivní předvolební projev plný nepravd a nesmyslů.“* a že *„Ta nenávist vůči prezidentovi Zemanovi, ta z něho úplně stříkala a já jsem úplně mokrej tou nenávistí,“*[105]

Dalším momentem, kterému je potřeba z hlediska ústavně souladného postupu, je absence výslovného stanovení lhůty ve které je prezident povinen v té které věci rozhodnout.

Úřadující prezident se ve svém výkladu Ústavy, kterým odůvodňuje své prodlevy v rozhodnutí či jejich úplnou absenci, odvolává na neexistenci konkrétní lhůty pro odvolání ministra (nestanovení – absence výslovného vyjádření lhůty ať již pro každou konkrétní situaci, či pro určité jejich množiny). Tuto neexistenci, v případě teoretického přiznání správnosti takového výkladu, bychom mohli vztáhnout na všechna ustanovení Ústavy spojená s povinnosti něco konat, kde není pevně stanovena lhůta k jednání. Současně bychom, aby byl tento způsob výkladu konzistentní, měli aplikovat výklad Ústavy jako úzce doslovný, odhlížející o cílů sledovaných jednotlivými ustanoveními nebo Ústavou jako celkem, tedy vztáhnout na výklad na Ústavu jako celek.

Doslovný způsob výkladu je však nesprávný a nepřípadný. Dovedený ad absurdum by mohl vést k pochybnostem o tom, zda skutečně došlo k řádnému

[104] PREZIDENT ÚSTAVU PORUŠIL, SHODLI SE PRÁVNÍCI. ZBYTEK JE NA POSLANCÍCH [online]. 2019 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.respekt.cz/politika/prezident-ustavu-porusil-shodli-se-pravnici-zbytek-je-na-poslancich

[105] Pro 58, proti 62. Poslanci podle očekávání odmítli ústavní žalobu na prezidenta Zemana [online]. 2019 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ustavni-zaloba-na-prezidenta-milos-zeman-snemovna_1909261015_zit

vzniku mandátu Prezidenta republiky pro nesprávný způsobu složení slibu prezidenta. Podle Článku 59 odst. 1 Ústavy „*Prezident republiky složí slib do rukou předsedy Senátu na společné schůzi obou komor*.“[106] Nabízí se několik způsobů uskutečnění: vložení slibu zvoleného kandidáta do rukou předsedy Senátu za současného pronášení slibu, či technicky náročnější pronášení slibu do rukou (zřejmě dlaní) téhož, či prohlášení zvoleného kandidáta „*Do rukou předsedy Senátu skládám tento slib …“*

Navíc podle záznamu ze slavnostního složení slibu Prezidentem republiky, zjistíme, že prezident nesložil slib do rukou předsedy Senátu, ale do mikrofonu. Jako legitimní by se v takové, teoretické a absurdní situaci nabízela otázka, zda došlo k řádnému složení slibu a vzniku mandátu prezidenta?

Takový výklad je jen do extrému dovedeným příkladem chybné interpretace znění Ústavy.

V situaci, kdy je prezidentem republiky argumentováno absencí explicitně stanovené lhůty pro rozhodnutí, tak zde není vazba na vydání rozhodnutí jako takového je v přímém rozporu v judikaturou tak jak je mj. zmíněna v předchozí kapitole. Jinými slovy se prezident republiky dovolává toho, že není povinen rozhodnout z toho důvodu, že v Ústavě není nikdy stanovená přesná lhůta pro vydání rozhodnutí.

Nelze tedy výklad založený na argumentech prezidenta republiky o absentující lhůtě považovat za správný.

Ústavní žaloba schválena nebyla, ovšem jednání v ní popsaná, která jsou přímo v rozporu s principy a pravidly zakotvenými Ústavou v některých případech přetrvávají. Tím, že k nim došlo, byl možná založen nebezpečný precedent možného budoucího chování, které může být ohrožením parlamentní demokracie a občanské společnosti, tak jak tuto známe dnes. Nevyřčená otázka, kterou by bylo vhodné se zabývat, zní, zda lze očekávat schválení jiné žaloby, s druhově podobnými důvody, pokud nebyla schválena žaloba s uvedeným obsahem.

Co do absence lhůt jsem toho názoru, že zákonodárce při tvorbě Ústavy vycházel z předpokladu, že společným cílem politické reprezentace je efektivní, věrohodné, nezpochybnitelné a pokud není okolností zvláštní povahy, neprodlené

[106] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 59

(nabízí se „bez zbytečného odkladu“ – tedy prodleva může nastat, ovšem nesmí být zbytečná) konání každého z volených představitelů, tedy i prezidenta, s respektováním standardů republikánské formy vlády. Zákonodárce zřejmě nepředpokládal, že by kdokoliv byť uvažoval o odchýlení se od těchto standardů.

5. Závěr- Shrnutí závěrů práce

Rozhodnutí prezidenta republiky jak bylo vylíčeno v průběhu celé práce, jsou vzhledem ke své podstatě problematikou vyvíjející se v přímé souvislosti se způsobem, kterým jsou tyto uplatňovány konkrétními představiteli úřadu prezidenta republiky.

Nepříliš dlouhá historie samostatné české ústavnosti a krátká existence Ústavy samostatné České republiky má za následek neúplnou vyvinutost a vymezení náležitostí všech rozhodnutí a to, že stále dochází k formování ústavních zvyklostí a pravidel pro uplatňování Ústavy.

Prezident republiky v rámci systému Českého práva figuruje jako hlava státu, tak je zmíněno v Ústavě v Článku 54 odst. 1. nicméně, jak vyplývá ze zákona a je podepřeno judikaturou, není prezident subjektem, který by si v rámci výkonu veřejné správy měl rozhodovat odvisle od své libovůle a mohl by si stanovovat podmínky a pravidla podle toho, jak se mu zrovna bude chtít.

Premisou zde byla skutečnost, že v případech, kdy prezident rozhoduje o veřejných subjektivních právech, je zde fakticky správním orgánem vykonávajícím veřejnou správu a jako takový je vázán pravidly pro toto rozhodování. Tyto podmínky jsou značně omezující a nepřipouští zde prostor pro libovůli v rozhodování, tj. prezident si v takových případech nemůže vytvořit vlastní podmínky, kterým by v rozhodovacím procesu přikládal váhu, či nemůže odhlédnout od objektivních skutečností, které podmiňují vydání daného rozhodnutí, např. absence kvalifikačního předpokladu, nedostatečný věk atp.

V části práce zabývající se judikaturním vymezení byla tato premisa judikáty potvrzena a to jak v rovině jmenování soudců, tak jmenování profesorů, prezident republiky si v těchto případech jak bylo v příslušných kapitolách rozebráno, skutečně nemůže stanovovat vlastní podmínky, či odhlížet od objektivních skutečností, které zakládají právo být jmenován. V navazujícím judikátu a kapitole byla vymezena ústavní zvyklost v návaznosti na rozhodovací praxi prezidenta a v rozboru žaloby pro hrubé porušení Ústavy nalezneme domnělé prohřešky prezidenta republiky, ve kterých shodně jako v případech judikaturních došlo k omisivním deliktům, či k odklonu od objektivních skutečností a povinností.

Toto nekonání, či konání v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí by ve svém dopadu mohlo vést až ke vzniku ústavních zvyklostí či interpretací Ústavy,

jejichž aplikací by mohlo dojít k širokému pojetí pravomocí prezidenta republiky na úkor ostatních ústavních činitelů.

Jednou z nejproblematičtějších a nejopakovanějších situací byla nečinnost prezidenta, tj. nevydání rozhodnutí jako takového. Vzhledem k tomu se domnívám, že je na místě stanovení konkrétní lhůty pro vydání rozhodnutí prezidentem republiky, tak aby ze strany prezidenta pokud možno nemohlo docházet k paralyzování chodu státu či k jinému krácení práv.

Tato konkrétní lhůta v délce přiměřené by měla být součástí přímo Ústavy jako takové, a ve svém důsledku by mohla zamezit nekonání prezidenta v budoucnu a jako taková by tato lhůta mohla vést k zefektivnění fungování úřadu prezidenta a k jasnějšímu vymezení povinností, jimiž je prezident vázán při výkonu svých pravomocí.

Resumé

Master's thesis deals with the decisions of the president of the Czech republic. These decisions are powers which are granted to president of the Czech republic by the Constitution of Czech republic. In this master's thesis those decisions are thoroughly analysed not only with focus on decisions itself, but also with regard to the way in which president is established in Czech republic, because election system and its amendment from year 2013 introduced change in the election system from indirect to direct election system of the president. Due to the very specific way with which each president performed his duties in office. This thesis also includes brief description of each president of the independent Czech republic.

Analysis of this amendment together with analysis of selected decisions of the president and selected judgments of Supreme Administrative Court and Czech Constitutional Court, altogether led to the conclusion which is described in the final part of the thesis which includes proposal on the amendment of the Constitution of Czech republic, which could prevent future problematic types of behaviour, imposed by the president.

Použitá literatura

- ADAM, Jan. *Osobnosti - Česko: Ottův slovník*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7360-796-8.
- HEARD, ANDREW, Canadian Constitutional Conventions: The Marriage of Law and Politics, Canada. Oxford University Press, inc. ISBN 10: 0195407199, ISBN 13: 9780195407198, str. 12.
- KLÍMA, Karel. Encyklopedie ústavního práva. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-295-2.
- KLÍMA, Karel *Pocta Jánu Gronskému*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-094-9.
- KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-296-7.
- KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.
- KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2.
- KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-727-9.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-717-9028-1.
- KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7.
- LYNN, Jonathan a Antony JAY. *Jistě, pane premiére*. Praha: Aurora, 2004. ISBN 80-729-9079-9.
- MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 1997. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-1536-5.
- MONTESQUIEU, Charles Louis de Secondat. *O duchu zákonů*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. Knihovna společenských věd. ISBN 80-864-7330-9.

- PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-053-6.
- RYCHETSKÝ, Pavel. *Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky : komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-809-3.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2009. ISBN 987-80-7357-382-9.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9.

Články a jiné zdroje

- *Pro 58, proti 62. Poslanci podle očekávání odmítli ústavní žalobu na prezidenta Zemana* [online]. 2019 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ustavni-zaloba-na-prezidenta-milos-zeman-snemovna_1909261015_zit
- *PREZIDENT ÚSTAVU PORUŠIL, SHODLI SE PRÁVNÍCI. ZBYTEK JE NA POSLANCÍCH* [online]. 2019 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.respekt.cz/politika/prezident-ustavu-porusil-shodli-se-pravnici-zbytek-je-na-poslancich
- *Návrh ústavní žaloby na prezidenta Zemana senátoři podpořili. Prošel o tři hlasy* [online]. 2019 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-ustavni-zaloba-senat_1907241959_pj
- *Zeman Pocheho na ministerstvu nechce. ‚Má plnit funkce v Bruselu a ve Štrasburku,' řekl* [online]. 2018 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-zeman-poche-cssd-petricek-ministerstvo-zahranici-prazsky-hrad_1810051208_kno
- *Vláda bez důvěry by měla jen „topit a svítit", kritizovala opozice kabinet* [online].2018 [cit.2020-03-31]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/snemovna-mimoradna-schuze-vlada-bez-duvery-demise-babis-farsky-personalni-zmeny.A180309_084035_domaci_bja

- *Žaloba na Zemana: Sněmovna návrh Senátu odmítla* [online]. 2019 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/zaloba-na-zemana-snemovna-navrh-senatu-odmitla-20190926.html
- *A máme hotovo.' Senátoři v čele s Láskou dokončili ústavní žalobu na prezidenta Zemana* [online]. 2019 [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/laska-senatori-senat-klub-21-ustavni-zaloba-zeman-justice_1904300938_och
- *Ať děti počkají do 27 a kouří bez rizika, řekl Zeman v továrně na cigarety* [online]. 2013[cit. 2020-03-30]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/zeman-na-navsteve-kutne-hory-dip-/domaci.aspx?c=A131016_175142_domaci_klm
- *Jak se zbavit Sobotky? Zeman zmínil kalašnikov. Děsí rodinu, vadí premiérovi* [online]. 2016 [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/jak-se-zbavit-sobotky-zeman-zminil-kalasnikov-nevkusne-rekl-chovanec-12v-/domaci.aspx?c=A160126_113607_domaci_kop
- CHOVANEC Milan (Nevkusné žerty o použití zbraní vůči představitelům státu jen přilévají olej do ohně) [online] [cit. 2020-03-30] Zdroj: Twitter Dostupné z: https://twitter.com/Milan_Chovanec/status/691914881218527232
- *Volby.cz* [online]. [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.volby.cz/
- *Politologové: Zeman rozděluje společnost, protesty využije ve svůj prospěch* [online]. 2014 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/politologove-zeman-rozdeluje-spolecnost-protesty-vyuzije-ve-svuj-prospech-201411.html
- *CVVM: Zeman stále rozděluje společnost. Více než polovina Čechů považuje jeho chování za nedůstojné* [online]. 2019 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pruzkum-mineni-cvvm-milos-zeman-prezident-hodnoceni-vykonu-funkce_1902051729_pla
- *Ústavní zákon č. 71/2012 Sb.: kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů*.
- *Havlova velká amnestie: na Nový rok 1990 propustil dvě třetiny vězňů* [online]. 2019 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vaclav-havel-pred-30-lety-vyhlasil-velkou-amnestii.A190429_122850_domaci_chtl

- *Zeman jmenoval nové generály, šéf BIS Koudelka mezi nimi opět nebyl* [online]. 2019 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/domaci/clanek/zeman-jmenoval-nove-generaly-sef-bis-koudelka-mezi-nimi-opet-nebyl-40301474
- *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2018*. 2019. Dostupné také z: https://www.bis.cz/aktuality/bis-zverejnila-verejnou-vyrocni-zpravu-za-rok-2018-b9fc774f.html
- *Chce se jen zalíbit Srbům, odmítl Kubera Zemanův nápad zrušit uznání Kosova* [online]. 2019 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/kosovo-zeman-oduznani-sef-senatu-kubera-petricek-babis-vondracek-schwarzenberg.A190911_131554_domaci_kop
- *Zeman přijal čínského prezidenta v Lánech. Policie zadržela aktivisty* [online]. 2016 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/prijezd-cinskeho-prezidenta-a-opatreni-policie.A160328_130739_domaci_kvi
- *FAMU chce vyšetřit incident s vlajkou. Policie ho zpochybnila, fakulta má ale vše natočeno* [online]. 2016 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/cinany-nastvaly-tibetske-vlajky-na-famu-do-skoly-dalsi-den-d/r~19f65df2f7ed11e58fae002590604f2e/
- *Klaus ukradl pero, všimli si v Americe, Brity baví jeho spokojený úsměv* [online]. 2011 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/klaus-ukradl-pero-vsimli-si-v-americe-brity-bavi-jeho-spokojeny-usmev.A110413_121248_zahranicni_ipl
- *Januš: Zeman je silný, vybojoval si víc místa. Rychetský naopak ztrácí a vysílá polibky smrti* [online]. 2019 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.info.cz/nazory/janus-zeman-je-silny-vybojoval-si-vic-mista-rychetsky-naopak-ztraci-a-vysila-polibky-smrti-42601.html
- Prezident republiky se rozhodl nejmenovat tři profesory. *Pražský Hrad* [online]. [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-se-rozhodl-nejmenovat-tri-profesory-11098
- *Klaus za velezradu souzený nebude, Ústavní soud řízení zastavil* [online]. 2013 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z:

https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ustavni-soud-rozhodl-o-zalobe-na-klause.A130327_163151_domaci_jj

- *Pražský hrad - Prague Castle* [online]. 2004 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: http://old.hrad.cz/president/Havel/cv.html
- *Univerzita Karlova kvůli nejmenování profesorů podala dvě správní žaloby* [online]. 2019 [cit. 2020-03-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/univerzita-karlova-jiri-fajt-ivan-ostadal-jmenovani-profesor-zaloba-prezident-zeman.A190211_094015_domaci_cern
- *Univerzita žaluje Hrad kvůli nejmenování profesorů. Prezident podle ní nemá rozhodnutí přezkoumávat* [online]. 2019 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2730986-zive-hrad-odmita-jmenovat-navrzene-profesory-univerzita-chysta-zaloby
- *Jmenování profesorů se odkládá, nikdo nechce přijít* [online]. 2015 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/rektor-cvut-zeman-bude-na-hrade-pri-jmenovani-profesoru-sam/r~f45311d8f3c611e4bcb60025900fea04/
- *Zeman nepodepsal profesory. Fajt: Je to východní despocie* [online]. 2015 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zeman-nepodepsal-jmenovani-profesoru-rektor-uk-protestuje/r~2ee28826f34811e493f4002590604f2e/
- Sdělení Vlády k zavedení přímé volby prezidenta, Úřad Vlády ČR, 2010. Dostupné také z: https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/prima-volba-prezidenta--78534
- *ZEMANOVO NEJMENOVÁNÍ PROFESORŮ ZAVÁNÍ SVÉVOLÍ A BOURÁNÍM SYSTÉMU* [online]. 2019 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.respekt.cz/politika/nejmenovani-profesoru-zavani-svevoli-zeman-chce-system-bourat
- *PREZIDENT POSOUVÁ HRANICE K MANÝRÁM ORIENTÁLNÍHO DESPOTY* [online]. 2014 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: https://www.respekt.cz/externi-hlasy/zeman-posouva-hranice-k-manyram-orientalniho-despoty
- NĚMEC, J., KUTA, M. Vliv zavedení přímé volby prezidenta na politický systém [online]. Studie 1.201. Praha: Parlamentní Institut, Kancelář

Poslanecké sněmovny, Parlament České republiky, 2009. Dostupné také z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=58574

- OVČÁČEK Jiří. (.Pan prezident se na nejbližší poradě nejvyšších ústavních zeptá…) [online] [cit. 2020-03-25] Zdroj: Twitter Dostupné z: https://twitter.com/PREZIDENTmluvci/status/1171733572912386048
- *DOKUMENT: Návrh textu ústavní žaloby na prezidenta Václava Klause* [online]. 2013 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/specialy/dokumenty/clanek/dokument-navrh-textu-ustavni-zaloby-na-prezidenta-vaclava-klause-183224

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 71/2012 ve znění účinném od 8.3.2013
- Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád
- Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)
- Zákon č. 150/2002 Sb., Soudní řád správní
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Návrhy poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

převést na formát nadpis 3

- *Poslanecký návrh 95/0: Návrh kterým se mění ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb*. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2002. Dostupné také z: https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=95&CT1=0
- *Poslanecký návrh 1109/0: Návrh, kterým se mění Ústava České republiky*. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2001. Dostupné také z: https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=1109&ct1=0

Jiné

Japonská Ústava dle Hein online. *Hein Online* [online]. 1946 [cit. 2020-03-25]. Dostupné na:https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.cow/zzjp0002&i=2

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 4 Ans 9/2007-197
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 4 Aps 3/2005-35
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 12/17-2
- Nález č. 285/2001 Sb., Ústavního soudu ze dne 20. června 2001 ve věci návrhu na vydání nálezu, že k platnosti rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. listopadu 2000 o jmenování guvernéra a viceguvernéra České národní banky se vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády